

СРПСКИ НАРОД

СРПСКО МИЛОСРЂЕ

МАЈКО СРБИЈО

Дубоко сам уверен да данас нема ни једног Србина или Српкиње коме пред очима не лебди јасна слика положаја у коме се налази наша земља и наш народ. Тешка нас је несрећа погодила. Њене последице сустижу нас на свакоме кораку. Невоља нас притиска са свих страна. Читав се српски народ повио под ударцима тешке судбине. Много је угашених огњишта; много је породица без крова над главом, без хлеба; много је ушвепених и ојађених. Много је оних који вапију за помоћ. Срце сваког родољуба крвари гледајући све ово.

Прошле године упутио сам свима Србима и Српкињама поруку да буду племенити и родољуби, да буду људи, хришћани и Срби, да саосећају за ближње своје, за род свој. Нисам се преварио када сам кушуо на врата српског милосрђа. Јер донста видим да сам говорио Србима, родољубима. И они су ме разумели. Много је суза утврено, много је српских глава очувано.

Има многих, који се хвале и ките високом културом, великим богатством, пространим баштинама, силним војскама. Ми Срби немамо тих изобиља којима је судбина обдарила многе народе. Ми смо се могли похвалити својим јунаштвом, које је и данас живо у души свакога Србина. Али оно што највише дичи наш род то је да се у тешким и судбоносним приликама умемо дићи изнад обичности.

Ми никад нисмо изгубили своје обележје племенитости и родољубља. Те особине прелазиле су са поколења на поколење и увек постајале све јаче и изразитије. И данас, као и некада, имамо велике ктиторе, истакнуте приложнике, ватрене родољубе и племените дародавце.

Ту скоро, пре неколико недеља, блаженопочивша Перса Миленковићка оставила је све своје земаљско благо српскоме роду и српскоме народу. Има многих и многих наших људи који, као оно некада кнез Иво од Сембрије, одробљују робље заробљено. Али је највећи број оних који, украшени дубоким српским милосрђем, дадоше на мој позив много, неки чак све што су имали, да би се одужили својој човечанској, хришћанској и српској дужности. Баш су ти Срби и Српкиње, милосрдног, племенитог и родољубивог срца, спасли многе и многе животе српске деце, сирочића без родитеља; они су олакшали невољу избеглица, заробљеничких породица, ратних инвалида и свих оних

Од
армиског генерала
Милана Ђ. Недића
претседнина Српске владе

којима је ратно доба наваљало тешке патње само зато што су Срби.

На почетку ове зиме упутио сам свима Србима и Српкињама три апела за братску и сестринску помоћ за све оне наше који данас пате:

ПРВИ, за новчану помоћ избеглицама и ратној сирочади. (Фонд при претседништву владе).

ДРУГИ, за новчану и другу материјалну помоћ незбринутим радничким породицама и њиховој деци. (Фонд генерала Милана Недића при Српској заједници рада) и

ТРЕЋИ, за Зимску помоћ за све оне који су сироти и који су овим ратним временом погођени. (Фонд код Општинске штедионице у Београду).

Братски и сестрински одазвала се највећа већина Срба и Српкиња којима сам ова три апела упутио. Написао сам на такав одзив који овој малој и ојађеној Србији чини част и служи јој на по-

нос Нису само давали они који имају много. Прилагала је и сиротиња одвајајући од својих уста, јер је знала да има оних који још више пате од ње. Превазилазили су један друге у милосрђу не само људи и жене, већ и деца и то до најмањих. Давали су сви они који се српским именом зову и који српску веру верују.

Благодарећи овој високој свети нашој ми се имамо чиме похвалити, па и велике, силне и богате поносно у очи погледати. **СРПСКО МИЛОСРЂЕ** дошло је до пуног изражаја у свима редовима нашег друштва и свима крајевима наше Отаџбине. Надметали су се сви Срби у српском и самаријанском осећају: **СВОЈ ЗА СВОГА**.

Ево овде пуштам да бројеви говоре о српском милосрђу. Они су најречитији доказ:

1) Ево прегледа примања, издавања и стања Фонда за збрињавање Срба избеглица и обнову Смедеревца (прва табела).

2) Ево извода текућег рачуна Фонда армиског генерала Милана Ђ. Недића начињеног на дан 1 фебруара тек. год. (други табела).

у Год.	у месецу	ПРИМАЊЕ		ИЗДАВАЊЕ		СТАЊЕ ФОНДА	
		Динара:	п.	Динара:	п.	Месец	Динара:
1941	јулу	1,180.347	60	—	—	31 јула	1,180.347 60
	августу	620.528	85	462.205	—	31 августа	1,338.671 45
	септембру	9,543.213	25	2,000.015	—	30 септем.	8,881.869 70
	октобру	214.921	50	—	—	31 октобра	9,096.791 20
	новембру	82.581	50	—	—	30 новемб.	9,179.372 70
	децембру	705.316	—	1,500.030	—	31 децем.	8,384.658 70
1942	јануару	60.428	54	100.006	—	31 јануара	8,345.081 24
	фебруару	550.475	—	1,500.000	—	28 фебр.	7,395.556 24
	марту	213.325	76	100.000	—	31 марта	7,508.882 —
	априлу	4,636.414	—	5,240.000	—	30 априла	6,905.296 —
	мају	109.479	—	—	—	31 маја	7,014.775 —
	јуну	50.644	—	2,200.050	—	30 јуна	4,865.369 —
	јулу	619.882	—	—	—	31 јула	5,485.251 —
	августу	4,307.144	50	400.000	—	31 августа	9,392.395 50
	септембру	2,150.009	58	—	—	30 септем.	11,542.405 08
	октобру	799.059	50	400.000	—	31 октобра	11,941.464 58
	новембру	346.768	50	1,300.000	—	30 новемб.	10,988.233 08
	децембру	228.251	—	7,421.084 08	—	31 децем.	3,795.400 —
1943	јануару	1,722.712	50	417.036	—		5,101.082 50
		28,141.502	58	23,040.420	08		5,101.082 50

3) Ево неколико података о Фонду за Зимску помоћ: Овај се фонд налази код Општинске штедионице у Београду. У току ове кампање за зимску помоћ добијени су резултати какви никада у доба мира нису били постигнути. У току ове кампање за зимску помоћ прикупље-

но је око 50,000.000 динара. Последњих година прикупљано је годишње и то у целој Југославији за зимску помоћ просечно по 4 до 5 милиона динара док је данас прикупљено 50,000.000 динара и то само на простору Србије од 12 округа (без Косова и Баната).

ПОМОЗИ!

(Цртеж: Д. Стојановић)

Скупљање прилога за зимску помоћ врши се у целој Србији до 31 марта тек. год. за 1942/43 годину. Деоба прилога у овој кампањи прикупљених врши се до 20 априла тек. год.

Од 1 маја ове године почиње нова кампања за следећу зиму. Сви пододбори поднеће извештај до 10 априла тек. год. шта је у току ове зиме скупљено, а до 1 маја шта је од тога коме и колико подељено.

Ето ово нам показују цифре које су најубедљивији сведоци високог поимања дужности и велике племенитости Срба и Српкиња.

Раније у бившој Југославији прилози су износили с главе на главу 0,30 дин.; сада у Србији они износе око 25 динара по становнику, што значи сто пута више него раније. Тако се можемо упоређивати са Немачком, у којој се социјална свест налази на највишем ступњу.

Написао сам ове редове да би они били један доказ и једно признање. Кроз њих желим да српскоме народу покажем његову племенитост и ватрено родољубље које нису могле да умање ни време, ни тешке прилике, ни жртве које данашњица захтева. Напротив. Све те тешкоће и невоље само су пробудиле у свакоме српскоме срцу оне најлепше особине, које су му његови народни певачи величали, а због којих је био славан кроз векове. Кроз њих желим да искажем своју захвалност свима племенитим српским срцима.

Нека би крик оне племените а несрећне избеглице: Мајко Србијо, помози, стално подгревао српско милосрђе и уздизао га тако да буде веће не само од свих осталих народа, него да буде тако велико, — као Господ Бог на небесима.

у год.	у месецу	ПРИМЉЕНО		ИЗДАТО		СТАЊЕ ФОНДА	
		Динара	п.	Динара	п.	Месец	Динара
1942	август	568.133	—	—	50	август	568.083 —
	септембар	80.200	—	—	—	септембар	648.283 —
	октобар	3,662.140	50	—	—	октобар	4,310.423 50
	новембар	5,584.642	—	—	—	новембар	9,310.423 50
	децембар	1,194.235	—	1,669.486	50	децембар	10,089.300 —
1943	јануар	262.228	50	1,770.871	80	јануар	7,911.170 70
Укупно дин.		11,351.579	—	3,44	1,408 30		

Недељни преглед
међународних догађаја

Фон Рибентроп у Риму

У центру интересовања био је у току протекле недеље састанак између немачких и италијанских државника у Риму. Фон Рибентропов пут и његово задржавање од 4 пуна дана у Италији, доказује да су проблеми, о којима је разговарано, од великога значаја и да су многоструки. Састав пратње немачког министра иностраних послова показује да се радило и о војним, а не само о политичким разговорима.

Пред новом политичком етапом

У духу и карактеристици политике сила Осовине лежи чињеница да је сваки састанак одговорних и одређених државника Немачке и Италије имао убрзо

вропи, које налази свој израз у тежњи да се уклоне чињенице, који могу европском реду и европској култури да буду, у пуноме смислу те речи, смртоносни.

Око послератне Европе

Питање поратног уређења Европе је у саопштењу додирнуто извесним начелним констатацијама. Иза тих констатација леже, међутим, свакако обимни разговори који су ту тему исцрпили и прецизирали гледиште и планове. У Вилхелмштрасе је претставник министарства спољних послова нарочито подвукао у своме коментару уз коминике о римским разговорима, будуће обезбеђење европскога простора од ваневропских и противевроп-

ски Коминике, који је издат у Риму о разговорима између Мусолинија и фон Рибентропа прецизира на начин, који је доста недвосмислен, како би тај нови поредак конкретно у политичком, у социјалном и у економском погледу имао да изгледа.

Пре свега се ту говори о обезбеђеним границама велико-европског простора, који се тиме обележава једном целином. То значи да ће Европа по тој концепцији као целина бити уређена и доведена у унутрашњи склад. У политичком погледу коминике наглашава да ће нови поредак свима народима Европе дати обезбеђену егзистенцију, у атмосфери правде и сарадње. Ово значи да би у следству плана о новом поретку сви европски народи без изузетка, били доведени у односе међусобне политичке сарадње, из које ниједан народ не би био искључен. Принципи међународне или боље речено, међевропске правде, треба да буде, према томе, основа за решавање појединих међусобних односа.

У социјалном погледу истиче се нарочито начело социјалне правде, ослобођене јеврејског и плутократског утицаја. Ово значи да Европа сутрашњице неће бити капиталистичка у смислу социјалног реда капитализма. Најзад, у економском погледу истиче се питање продуктивности рада на прво место. Овим је дата сва огромна разлика између плутократског и осовинског схватања. Тамо се говори о контроли над капиталом и о централним трустовима. Овде се на прво место ставља продуктивни рад, дакле чинилац рада истиче се у први план, а капитал се о воме чињеницу подређује.

Европа има на тај начин пред собом све перспективе, које се везују за исход рата и за њену будућност. Могло би се поставити питање о томе, да је револуција данашњице свеобухватна, да није везана само за наш континент, но да бесни у целом свету; док су поратни планови Осовине, који треба да донесу почетак солуције и излаза у нови период историје, везани за Е-

ретку, који неће бити само европски, него светски.

У међувремену наставља се политичка игра између Велике Британије и Совјетске Уније. Од спољних момената дошло је, сем случаја са босанским ком. бандама још и до отвореног конфликта између полске и совјетске владе. Емигрантска влада генерала Сикорског, који се недавно вратио из Сједињених Држава, сматрала је за потребно да изазове мишљење Москве о полској будућности. Како су сви покушаји полских емиграната били неуспешни, уколико су хтели из Кремља да добију признање будуће полске државности, издат је у Лондону с полске стране један коминике, у коме се демантују вести да Пољска, која ће бити поново створена после рата, има аспирације на излаз на Црно Море и на Совјетску Украјину. Овим комиником желела је полска емигрантска влада да изазове реакцију Москве, која би признала границе полске државе од пре 1939 године. Резултат је био неочекиван. Московска Правда објавила је поводом полскога коминике један чланак, у коме се говори о „безнадежним будалама“, које верују да становништво Лавова и Западне Украјине чека на Пољаке. А Агенција Тасс тим истим поводом пише да је „народ Пољске неразрешиво везан за СССР.

Ова негодна ситуација није ниуколико за полску емиграцију олакшана тиме, што су се Велика Британија и Сједињене Државе платонски изјасниле о реконструкцији Пољске у старом обиму и, шта више, о њеном повођењу. Жеља да се црвени савезник што дуже сачува у борби, налаже данас Лондону и Вашингтону веома опрезно третирање овог проблема. Дејли Телеграм ипр., изражавајући мишљење англосаксонских влада, пише по питању, да ли Велика Британија и Сједињене Државе немају намеру да се мешају у размимоилажења између Пољака и Руса. Оне су, напротив, мишљења да спорна питања између те две земље треба да се расправе без интервенције иностранства. Лист завршава да англосаксонске силе стоје благонаклоно према полским аспирацијама, али истовремено сматрају да тренутак за дискусије по томе још није дошао. Исто тако и Сандеј Тајмс пише да се питања граница у послератној Европи не смеју расправљати пре краја рата, јер из тога произлазе размимоилажења која шкоде савезничкој хомогености.

Према овоме може се међусобни однос Енглеза, Американаца и Совјета окарактерисати тиме, што све више излази на видело намера Енглеза и Американаца да одговарајућим третирањем Совјета ове задрже што дуже у рату, давајући им према потреби обећања или помоћ, и избегавајући да додирну теме, које би Совјетима биле непријатне. С друге стране, међутим, Совјети исто тако избегавају те теме, само из других разлога. Они не желе да се њихове аспирације у пуном опсегу објаве, и зато о ратним циљевима ћуће. При томе, међутим, не пропуштају ниједну прилику, а да се не пожале на инерцију својих савезника.

VERUS

Колона америчких заробљеника у Тунису

(Foto: Belgrader Bildagentur)

конкретних и одређених последица. Те се последице појављују на војном и на политичком терену обично изненада и доносе собом нове обрте. Као досада, тако се и овога пута могу разговори Мусолини-Рибентроп сматрати обележавањем једне етапе у европској и светској политици Осовине. Вероватно ће наредне недеље већ показати последице уласка у нову етапу.

Природно је да се о појединостама разговора не зна ништа. Снага дипломатије у рату и миру, а нарочито осовинске дипломатије, била је одувек баш у томе, што су боље и више него у демократским земљама, где то није у томе обиму могуће, сачувани дискреција и тајност, при свима потезима и њиховој припреми. Но, коминике који је о разговорима издат и који је веома опширан, показује правац у коме треба тражити теме разговора. Истовремено он објашњава, наговештавањем тих тема, зашто су конференсија трајала толико времена.

Према наговештајима коминике види се да су разговори подељени на два дела, на војне и на политичке. Док су у војним разговорима, свакако, доведени у склад немачки и италијански планови стратегије и тактике наредних месеци у којима Италија, с обзиром на туниски фронт игра важну улогу, дотле су се политички разговори задржавали, како на питању политичког вођења рата, тако и на питања будућег послератног реда у Европи. Од важности је формулисале одлучности да се рат свима сретствима настави. Као циљ рата прецизирано је, и то је веома значајно, потпуно уништење непријатељских борбених снага и коначно уклањање смртононе опасности болшевизације Европе. Из речи коминикеја, у вези са тим, произлази јасно да политика Осовине обухвата цели европски континент и да се као њен крајњи циљ поставља будуће европско уређење.

Стављајући потпуно уклањање опасности од болшевизације Европе у први план, силе Осовине тиме свакако не прецизирају само свој ратни циљ на Источном фронту, него преузимају на себе и унутрашњу одбрану Европе од рада Коминтерне, њених присталица и агената сада и после рата. Из овога произлази осећање одговорности према Е-

ских утицаја с једне, и унутрашње уређење на новим основама с друге стране. Он је нагласио да се ту не ради о фантастичним пројектима и плановима, него у постизавању конкретних и остварљивих циљева. Другим речима јасно је, да се о поратној Европи већ веома конкретно разговара и да уређење, које је стављено Европи у изглед под изразом: „нови поредак“, почиње да добија у плановима о својем остварењу већ опипљиве и одређене облике.

Нагласили смо на овоме месту у много махова да је погрешно и највише сматрати овај рат једним случајним разрачунавањем сила, чији се политички империјализми природним развојем налазе у међусобном конфликту. Овај рат је пре свега једна циновска социјална и економска, па преко тога и политичка револуција, вероватно највећа револуција свих времена људске историје. Боље рећи, рат који се данас води на целој земљиној кугли, је спољна манифестација, је кондензација једне одлучне фазе у револуционарном збивању, које се у свету одиграва већ више деценија. Посматран под тим углом, овај рат добија тек свој прави значај. Његово је да наново одреди став људи према земљи, односе у људском друштву и односе међу нацијама. Економски принципи и социјална начела капитализма, који су довели човечанство у привредни, друштвени и политички хорсокак, морају да уступе место новим решењима. Ако до тога не би дошло, општи је светски хаос, или бар хаос у целокупном животу беле расе и у свему што претставља њене тековине, гвозденом логиком неминуван.

Из овога постаје разумљиво да се питању будућег поретка поклања код свих зараћених снага веома велика пажња. Код плутократских сила полази се при томе од капиталистичке базе. Британски министар Морисон је ових дана говорио о стварању централног светског труста за поделу сировина и о регулисању капиталских кретања у Европи са циљем економског везивања Немачке. У Америци је Самнер Велс говорио у сличном духу и том приликом нагласио да је потребно већ сада предузети све припреме и постићи о важним тачкама склад у идејама, јер би

ве за послератно уређење могу да конструишу тако, као да Совјетска Унија са својим идеолошким потенцијалом не постоји.

Совјетска Унија, са своје стране, не објављује планове. Она ћути. Али поједине манифестације, које се појављују било у једноме коминикеу, или још чешиће у једном демантију Агенције Тасс, или наговештаји у говорима и политичким потезима, показују да Совјетска Унија има свој одређени и јасни план, не само за решење политичких, него и за решење свих социјалних

С туниског фронта: немачки војници за четвороцевним противавионским митраљезом

и привредних европских проблема. А тај је њен план: европска болшевизација.

Нови поредак

Силе светско-политичког троугла Берлин — Рим — Токио ставиле су своја гледишта, у погледу конкретних ратних циљева, свету до знања. Израз „нови поредак“, треба, међутим, да обележи оно што ће после рата до-

вропу. Ово, међутим, показује реализам осовинских државника, а истовремено је, ради доминантног положаја Европе у животу и култури човечанства, заиста довољно дати нашем старом континенту тражене нове форме. Утицај Европе, који из ње зрачи у свет с једне, а пример који би она у томе случају пружила с друге стране, били би довољни да у даљем историском развоју скрену таласе револуције у правцу ка једном новом по-

СРПСКИ
НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Терезије 5 мезанин. I степениште (Палата Извозне банке).

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљиче Наталије 100.

Тромесечна претплата 36 дина, шаље се преко „Пресе“, а. д. Влаковићева 18.

Рачун без крчмара

Трагична је ова борба што се данас води у свету, али у табору Англосаксонаца изгледа да чувени енглески хумор није изгубио своја права. У ту категорију спадају и фантастичне комбинације Енглеца и Американаца о некаквој будућој подели света према њиховим жељама и интересима и о његовом уређењу према њиховим схватањима. То је толико бесмислено и депласирано у данашњој ситуацији и ти њихови разговори личе на причања хвалисавих ловаца који праве ражња за зеца који је још у шуми. Или могло би се рећи да „праве рачун без крчмара“, јер ситуација на ратиштима прави смешним и неозбиљним њихове планове о томе, како ће изгледати свет после садањег рата.

Ако има некога лаковерног да се поведе за њиховим комбинацијама једна објективна и хладнокрвна анализа ситуације на бојиштима показује колико су оне неосноване и ничим непоткрепљене. Ако пођемо са ситуацијом на источном фронту, у коју су они толике наде полагали, ту може да се констатује да се главни циљеви совјетске офанзиве нису никако остварили. Напротив ситуација је сваки даном по Совјете све гора, јер су Совјети у зимску кампању уложили своје последње резерве у људству и материјалу, а нису остварили свој стратегијски план.

У пролетњу и летњу кампању они улазе ослабљени и исцрпљени у сваком погледу према непријатељу, који је за то време штедео људство и материјал, чувајући своју снагу и офанзивни дух за повољније временске прилике. То се већ осећа нарочито на јужном делу фронта и трупе које се налазе истурене у Доњецком басену иду на свом потпуном уништењу. Наде и очекивања савезника од привремених успеха Совјета на Источном фронту изјаловиле су се и са те стране могу се очекивати само нова разочарења, која ће још више планове Англосаксонаца пребацивати у царство фантазије.

Ситуација у Африци исто тако не допушта никакав оптимизам за Британце и Американце, који мора да увиде да ни најбоља америчка реклама и блеф не могу да одоле стварности. Акције немачких и италијанских трупа у Тунису претстављају неуспех за Енглеце и Американце. Место да се заносе и губе време у прављењу планова, који се неће никада остварити, боље би било за енглеско и америчко вођство да се побрину за даљи развој операција на томе ратишту. Њихов препад у Африци није дао резултате који су они очекивали, јер заузимањем Туниса и Бизерте ситуација у Средоземном Мору постала је још повољнија за трупе и флоту сила Осовине.

Ако пак задржимо нашу пажњу на акцију немачких подморница, нарочито у последње време, и ако водимо статистику изгубљене тонаже од стране Американаца и Британаца, онда се добија слика ситуације која је врло неповољна по „једињене нације“, које трпе све већу оскудицу у бродовима и у превозном материјалу, без чега не може се

замислити извођење њиховог ратног плана.

Исто тако развој ситуације у Источној Азији обележен је новим покретима јапанске војске и новом акцијом у Бурми, која може бити далекосежна по последицама и доводи у опасност и последње позиције Енглеца и Американаца у том делу света.

Поред ових стварности војничког карактера, које најбоље осветљају ситуацију и откривају перспективе будућности, треба имати на уму и политичко-дипломатску ситуацију на једној и на другој страни. Док у табору Енглеца, Американаца и Совјета воде се дискусије, које откривају сву неприродност савезничких односа и њихове посебне циљеве, који се искључују, докле у редовима сила Тројног пакта влада пуна сагласност и воља за победом, коју је само потврдио римски састанак.

Место раздора и свађе између савезника, који се погађају око Европе, као да је њихова прђија, римски коминике може се сматрати као историска декларација о новом европском поретку, који европским народима гарантује могућност националног развоја у духу правде и сарадње.

То су чињенице и стварности о којима треба једино водити рачуна у процењивању догађаја и у прављењу прогноза за будућност. Великим се опасностима излажу они који се напротив руководе пропагандним блефовима Лондона, Москве и Вашингтона, који се заснивају само на илузијама и варкама, који се никад неће остварити, а могу донети само несрећу онима, који у њих поверују.

Злочин чине Рузвелт и његови менаџери када због изборне пропаганде убацују у јавност њихове бесмислене планове, јер, иако он демантује да ће се поново кандидовати за председника, по свему што ради може се закључити да спрема себи изборне адуте. Али је још већи злочин према себи и своме народу оних, који наседају овим глупостима и према њима одређују свој став, који може бити од највеће штете по њих и по њихов народ.

„С-Н“

Рад у служби српског народа и европске заједнице

Рад је обавеза сваког човека према животу и обавеза сваког грађанина према својој земљи. Велике људске геновине су искључиво резултати рада, а рад сваког појединца сажет у једну целину и управљен у одређеном правцу даје велика дела. Због тога рад није и не може бити понижење већ понос. Једино такво схватање рада у једној народној заједници доводи до великих резултата и до збира великих тековина, које тој заједници дају основ и снагу за постизање својих циљева и благостања у ближој и даљој будућности.

Један пример за углед дао нам је и очигледно показао Немачки народ. Године 1918 тај народ остао је без свега онога што је претстављало привидно богатство: без колонија, без сировина за своје фабрике, без злата за покриће своје валуте, без довољно хране за све оне милионе људи скупљених на територији једне земље под северним и слабо плодним поднебљем. Али Не-

мачком народу, коме је било одузето тако рећи све што је у појмовима Запада претстављало земаљско богатство, остало је оно што је у ствари највеће богатство: то је била воља и решеност његових синова да приону на рад без одмора и застоја.

Тај рад створио је оно што у осталим земљама нису могла да створе сва друга земаљска блага. Једино и искључиво рад кроз 20 година донео је Немачкој све: економско оснажење, здраву валуту, прилив намирница у толикој мери да је било довољно не само за исхрану становништва већ и за скупљање огромних резерви, прилив сировина у толикој количини да је било довољно не само за задовољење свих терета репарација већ и за стварање једног наоружања до сада најмоћнијег у свету.

Ми, као и остали мали народи, морамо најзад увидети, да само идући тим утрвеним путем, можемо да постигнемо своје благостање и своју бољу будућност.

Да би рад заиста уродио добрим и опште корисним плодом, он мора бити усредсређен, организован, управљен у одређеном правцу ка одређеним циљевима. Не сме у раду једног народа долазити до сукоба појединачних интереса или интереса појединих социјалних економских група, што доводи до међусобног трвења и следствено с једне стране обара корисне резултате рада, а с друге стране ствара класне сукобе који подривају темеље заједнице.

Рад мора бити општи, усредсређен и плански. А такав рад постиже се најбоље мобилизацијом радне снаге. Због тога је и у Србији заведена обавезна радна служба. Њени су искључиви циљеви:

1. Обнова и подизање благостања сопствене земље.

2. Удео у општем делу одбране Европе.

Наша земља, захваћена и прегажена ратом, мора опет да заузме свој положај и праву економску вредност у новом свету и привредном поретку који се ствара. У том поретку вредност и место сваког народа зависиће од његове производње и радне способности.

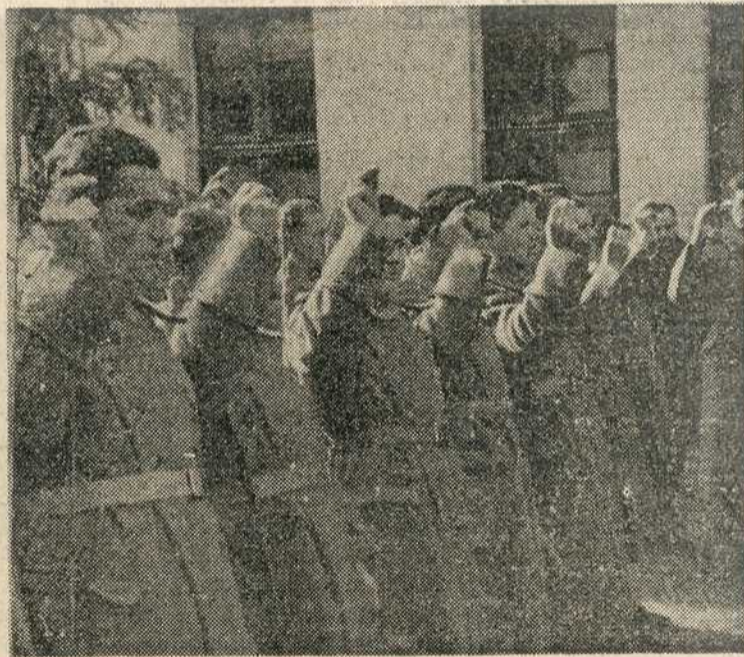
Због тога сваки радни обвезник и сваки грађанин мора бити свестан и поносан, да својим радом придонеси на првом месту будућности и положају своје земље, а тиме и свом сопственом, јер од благостања народне заједнице зависи и благостање сваког њеног појединог члана.

На другом месту обвезници радне службе придонесе свој удео спасу Европе и заснивању њене опште безбедности у ближој и даљој будућности. За ту безбедност Немачки народ данас, поред огромног ратног потенцијала, даје оно што је најдрагоценије: живот и крв својих синова. Од нас и осталих европских народа тражи се само прilog у раду.

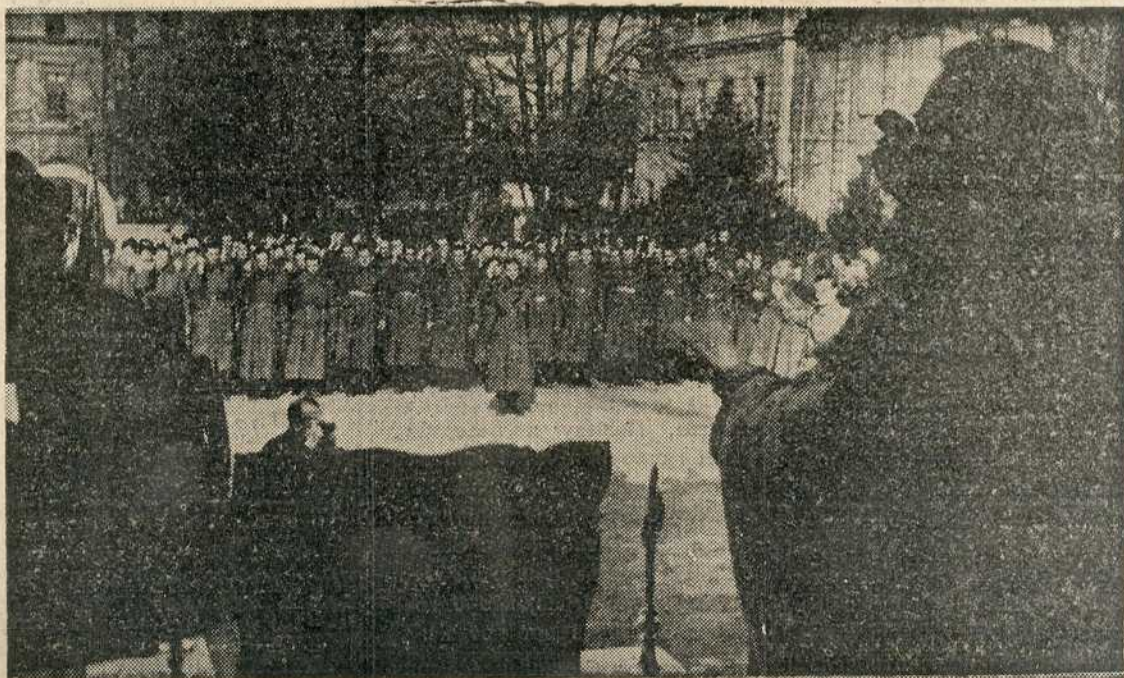
Нека сваки честити грађанин ове земље одбије са индигнацијом све оне злонамернике, који дају обавези радне службе ма каква друкчија тумачења, а нарочито оне који шире гласове да ће синови ове земље бити употребљени као радна снага за војне циљеве у иностранству. Наши обвезници радне службе радиће у својој земљи, на њеној обнови и њеном благостању, придоносећи већ самим тим свој удео у одбрани и обнови Европе.

Исто тако сваки грађанин мора бити свестан, да је рад не само дужност коју он има према земљи и према заједници европских народа, већ и право којим земља и Европа траже од сваког појединца максимум његовог напора на општем делу. И то право биће по сваку цену остварено, а они који се буду одупирали или га буду ометали, биће сматрани саботерима и непријатељима не само сопствене земље, већ и целе Европе.

Заклетва добровољаца

Четврти батаљон Добровољачког корпуса полаже заклетву верности Отаџбини
(Снимци „Српски народ“, М. Р.)

Штедети или утрошити

Стална је појава у новијим ра-товима, да новца има више но робе на пијаци. Управо, у коли-ко је више новца у циркулацији, у толико је мање намирница. По ред других околности и разло-га, има ту и директне везе између умножавања новца и смањивања намирница: под психо-лошким дејством већих количина диспонибилног новца, свет агне троши, управо расипа и безумно троши, купујући шта му год до-ће под руку, и ма по којим це-нама. Несразмера између новца и робе на пијаци, управо прео-биље новца, изазива тешке по- ремећаје у привредној органи-зу, као што свака хипертрофија изазива поремећаје у здрављу биолошких организама. Зато се преобиље новца мора лечити пре но што процесом трулежи и распадања не изазове најтеже привредне кризе.

Преобиљу новца може се па-рирати разним емисијама држав-них зајмова, бонова државне бла-гајне или Народне банке, нових новчаница по редукционој стопи, акцијама и обвезницама привред-них предузећа, итд. Појединци-ма се тим путем указује могућ-ност, да своје сувишне новчане готовине безбедно и плодносно уложу у разне пласмане. Тим пу-тем одстрањен новац из области личне потрошње неће притиски-вати пијаци намирница, неће по-дизати цене до нездраве висине, нити исцрпљивати пијаци преко потреба нормалне потрошње. У-пућен пак у државне руке, или привредна предузећа, овако при-купљени новац може да буде ло-ома корисно употребљен по целу народну привреду.

За појединце још је згодније, ако своје сувишне новчане гото-вине уложе на штедњу код штед-них завода. Новац им тада неће притискивати ценове и сваки час их наводи у искушење да га рас-калашно потроше; али ће им бити ипак увек на расположењу, ако се укаже прилика за неки повољнији пласман, или каква оз-биљнија потреба. Зато се ула-гање на књижицу код штедних завода препоручује нарочито ши-роким народним слојевима, који тада могу на тежине да очекују згодну прилику да купе неку ку-ћицу, или какву њиву, башту.

Ових дана, како гласе званич-ни извештаји, примећује се ве-лики прилив улога на штедњу код Поштанске штеднице, Др-жавне хипотекарне банке и дру-гих штедних завода. Томе је, несумњиво, дало повода настоја-ње надлежних фактора да се у-лозима на штедњу код наших државних и приватних штедних завода обезбеди највећа сигур-ност и пун ликвидитет. Али је то у исти мах знак, да се наш на-род привредно прибيرا и спонтан-но полази најбољим путем; у-место да деспотерски баца сво-ју имовину у неповрат, он веру-је у своју будућност и хоће да иде напред да не пропасти сво-јој у сусрет. Он има разбор до-бродомаћина и добродога оца по-родице, и као такав уме да по-годи прави пут и у најтежим за-плетима.

То су врло добри знаци. Срби-ја се диже и корача напред у сваком погледу.

Д-р Милорад Недељковић

Напредак Европе или пропаст од бољшевизма?

На неколико дана пред изби-јање рата на Истоку, енглески министар за ваздушно наоружа-ње Мур Бребзон рекао је, да Енглеска у борби двеју најјачих копнених сила — очекује њихо-во међусобно слабљење, како би на крају рата била главни фак-тор и арбитар у Европи.

Левичарски чланови Доњег дома жучно су реагирани на о-вакву изјаву. Черчил је то при-мио са осмехом, док је британ-ска пропаганда нашла платфор-му за енглеско-совјетску сарад-њу од 22 априла 1941, са које се истовремено објављује европ-ским народима заштита, у слу-чају да се Совјети сувише осиле!

У току рата померила су се те-жишта снага између Енглеске и Совјета. Стаљин није ушао у рат за интересе Лондона, већ за победу светске револуције, уни-штење сила осовине, освајање Европе и заробљавање свих на-рода под знаком српа и чекића.

Показало се да Енглеска и Сје-дињене Америчке Државе нису и поред милијардских кредита за наоружање успеле, да одвра-те Стаљина од његовог првобит-ног циља.

СОВЈЕТИ КАО „СИЛА РЕДА“

Када је Молотов, у мају 1942 дошао у Лондон, да би потписао уговор о савезу са Енглеском, Енглези су морали признати Совјете, као будућу „силу реда“ на континенту. На тој бази склопљена је сарадња обеју си-ла после рата, и то са роком од двадесет година. Поред одреда-ба тајних клаузула овога пакта, осигуране су Совјетима границе из 1941 године, прикључењем читавог појаса суседних држава, са прилазима на Црно и Источно Море. Истовремено дата је изја-ва, у лицу енглеског министра спољних послова Идна, да је Енглеска дала пристанак за јед-ну „казнену“ окупацију Рајха, спроведену од црвене армије.

Енглеска пропаганда и поред тога, накнадно је малим народи-ма, нарочито емигрантским вла-дама у Лондону, обећала да неће дозволити бољшевизирање Европе.

Што се тиче Стаљина, он се обадио „азијским ћутањем“, ка-ко то духовито каже један аме-рички лист. Он види у лондон-ском уговору минималан програм својих захтева, закљученом у време, када је на совјетском фронту било критично стање. Стаљин је остао непоколебљив у својим циљевима и није марио за Казабланку и Адану.

У Адани је Черчил изложио Турцима своје намере, које се састоје у осигурању против бољ-шевизма, и то стварањем једног граничног кордона око Совјет-ске Уније. То би био један нор-дистки, један пољски и један бал-кански блок. Томе би се блоку, у случају потребе, ставило на расположење међународно ваз-духопловство. Дакле, у Адани се поновила стара енглеска теза, да ће се Енглеска позвати на Ат-лантску повељу и зауставити на-дирање Совјета у Европу.

После свега овог, отпочела је дискусија у англосаксонској

штампи, нарочито америчкој, из које провејавају стварни циље-ви ратне политике Енглеске и Сједињених Америчких Држава. Амерички публицисти Браун и Липман заузимају се за схвата-ње, да би најбоље решење ово-га рата било: „препустити Евро-пу Совјетима, пошто Енглеској и Сједињеним Америчким Др-жавама недостаје потребна вој-на снага, да би се супротстави-ле совјетском надирању.“ Да би ово своје схватање учинили при-ступачнијим, они тврде да Со-вјетска Унија не иде за циљеви-ма светске револуције, већ да једино жели повратак изгубље-них области, као и упориште ради сигурности у суседним зем-љама.

Ови Американци истовре-мено саветују малим наро-дима, да се „прилагоде“ и повере своју судбину Совје-тима, који ће се показати као „добре комшије“, мада цела прошлост Совјетске Ре-публике указује баш супрот-но. Она је само за неколи-ко година владавине остави-ла безброј крвавих дела и уништење, од Финске до Бе-сарбије.

На крају ове америчке диску-сије, појавио се познати чланак московске Правде, који је отво-рено открио: да Москва не са-мо што жели завојевање Бал-тичких држава и Бесарабије, као и Источног Пољске, већ најављу-је и даље територијалне захте-ве, и то под познатом формулом о такозваном „спонтаном прила-ску“ оних држава, које призна-ју бољшевизам.

Тако је за најкраће време, из-бледела и нестала тзв. Черчило-ва фатаморгана о „Међуевропи“. И ту је јасно, да Стаљин не би поштовао ниједан уговор и да није Немачке, потчинио би цео европски континент.

И на овај одговор Москве, од-говара се са енглеске стране са резигнацијом. Часопис Спекта-тор каже: Овакав поступак био би у очигледној противности са Атлантском повељом. Али се мо-ра узети у обзир и цена, којом би Совјетска Унија платила за своју крајњу победу. У интересу сарадње Енглеска мора да пре-ђе преко тога. Совјетска Унија ће без сваке сумње у после-ратној Европи имати утицај и њена армија биће највећа копне-на војна сила“.

ЗНАЧАЈ ИСТОЧНОГ ФРОНТА

Шта можемо из овога закљу-чити? Поред разних обећања, Енглеска и Сједињене Америчке Државе не би биле у стању, да стану на пут совјетском надира-њу у Европу, чак и онда када би Стаљин њиховом помоћу по-бедио Немачку. Совјети не са-мо да би заузели све Балтичке државе, Пољску и Бесарабију они би створили читав ланац со-вјетских република у простору између Северног Леденог, Егеј-ског и Јадранског Мора. Совјети би ишли и даље, пошто би у том случају Рајх отпао, као одгова-рајућа војничка противтежа.

Енглеска и Сједињене Америч-ке Државе не би могле учинити

ништа, и кад би хтеле, пошто оне очекују све од ове „инте-ресне заједнице“ са Совјетском Унијом.

То би значило да би Европа остала без заштитног бедема против бољшевизма. Она би би-ла напуштена, продана, изложе-на на милост и немилост једној азиској тиранији, која би се од-мах испољила у касапљењу и убијању водећег културног сло-ја, потпуним укидањем приватне својине, поробљавањем високо културних народа, уништавањем религиозних вредности, искори-ришћујући свој ратни потенцијал за распрострањење бољшевичке револуције и ван Европе.

Источни фронт штити Ев-ропу од ове ужасне судби-не. Источни фронт одржати значи за сваки народ европ-ског континента питање оп-станка, питање самоодбране. Енглеско - америчко ратно вођство, не базирајући се на последице, жели да створи брешу у овом одбранбеном бедему, не желећи да спасе Европу, од последица ове ка-тастрофе.

Обећано „ослобођење“ европ-ских народа, које нам поручују из Лондона и Вашингтона, у стварности би било бољшевизи-рање и ropство под бичем бољ-шевичке управе.

Оштрина борби на Истоку у-казује на сву опасност која је претила Европи. То је довело до пречишћавања појмова.

Није више у питању немачка или енглеско-америчка победа, тамо се одлучује да ли ће Евро-па живети у миру и раду, или бити бољшевизирана и униште-на.

Др. Вилхелм Колен

Прешлашће своје у заробљеништву на

СРПСКИ НАРОД

Прешлашћу прима „Преса“ Београд Влајковићева бр. 8

Тромесечна прешла-ша с’шаје дин. 45.—

Обнова и прејород

У бившој нашој држави на по-вршину су били избили људи који су сматрали да су им поло-жај и власт за то дали, да их искористију у своје себичне сврхе и циљеве. Благодарени то-ме схватању вршене су много-бројне веће или мање злоупотре-бе положаја и власти, које су се временом претвориле у читав систем, у ланац који је везивао оне највише са онима најнижим и који је као паукова мрежа о-бухватио цео наш народни и др-жавни живот.

Ово наопако схватање учини-ло је да је код многих био за-мро осећај одговорности, те је општи интерес био гурнут у по-задину. Код оваквог стања ства-ри није било никакво чудо што су народни и државни послови наопако вођени. Има безброј примера тако рећи злочиначког нехата и немара, о којима би се читаве књиге могле написати. И никакво чудо што смо доживели оно што смо доживели!

Наравно да је код нас било и људи који су јасно видели куда води овај наопаки и недостојни систем. И дизали су свој глас против њега, али је тај глас о-стајао глас вапијућег у пустини. Они други били су моћни и по-везани, док је већина била апа-тична и пасивна, уверена да се ствари не даду и не могу попра-вити. Због тога, она данас и-пати.

Јадиковања не помажу! Мора-ју се засукати рукави и исправ-љати оно што није ваљало. Али пре свега и изнад свега морамо у нама самима искоренити зло које се у време оног опште не-одговорног живљења уврежило. Јер свака обнова и сваки пре-поред биће искључени док у на-ма себични мотиви буду они ко-ји су одлучујући, док нам оп-шти интерес буде само на усти-ма, а не и у срцу. Оне пак који су окорели у свом егоизму и који се не могу одлучити старих система и метода, морамо као коров из наше народне и држав-не њиве немилосрдно чувати.

Има Србија честитих и ваља-них синова, има их у великом броју. Само треба имати на уму да су они систематски потиски-вани у позадину. Њима није до-звољавано да дођу до речи и свог пуног изражавања, јер би он-да вршљања себичњака била до-ведена у питање. Данас пак, ка-да се ради о обнови и препоро-ду, први посао мора се састојати у томе да се свако постави на право место. Без овога тешко ћемо моћи кренути напред јер обнове нема без препорода, а сваки препород значи у првом реду морални препород. Ако у овоме успемо, онда ће сва наша данашња страдања и патње бити благословени.

„НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ЋЕ ВАШ РАД У ПРВОМ РЕДУ ПОСЛУЖИТИ ОТАЏБИНИ!“

На великом народном збору у Крагујевцу министар правде г. Богољуб Кујунџић рекао је између осталог:

„Данас се тражи од вас и радна снага. Ми ту снагу морамо дати у интересу данашње и сутрашње Србије. Сви побеђени народи дају данак у раду, док победничке нације дају данак у крви. Обавезан рад олакшан је нашим обвезницима још и тим што ће га они вршити у границама Србије.

Он је општи и трајаће четири месеца а не може му и не сме нико избећи и зато ја апелујем на вас у име владе и у име генерала Недића, да не бежите од њега и да га вршите са онаком истом вољом као што га врше сви остали народи Европе.

Браћо, не заборавите да ће ваш рад у првом реду послужити Отаџбини и Србији а Србија мора живети и живеће само онда ако лојално и корисно испунимо све оправдане захтеве победноца, које нам је наметнуло време и људи који су га довели овамо, а који вас данас хушкају на мир и неред. Србија мора бити и остати наша парола и наша заклетва, а српски народ извор и утока наше бриге и нашег стварања.

Видите, прошле недеље дошли су у Београд српски официри и војници. Њих је дошло, ако се не варам, шест или седам транспората. То је доиста витешки гест победника према побеђеном који се не може и не сме заборавити. У исто време јављено је о новим транспортима српске избегличке деце из логора која треба да дођу у мајку Србију. Ето браћо, то је политика генерала Милана Недића.“

„Срби, само мир, ред, рад и братска слога могу нас спасти“

На народном збору у Мионици министар пољопривреде г. Рад. Веселиновић у свом говору нагласио је:

Говор министра г. Веселиновића

„Ако други народи за одбрану Европе дају своју крв, српски народ је дужан да европској ствари даје своју радну снагу, и он ће то учинити.

Са ове тачке гледишта треба посматрати најновије мере у погледу обавезне службе рада. Нашим обвезницима рада дужност према отаџбини и према Европи биће утолико лакше, што ће они ту дужност вршити у границама Србије.

Влада народног спаса и њен претседник Милан Недић су још

Министар инж. г. Веселиновић

прошле године тачно увидели шта би било за српским народом ако не би засејао и обрадио своје њиве. Због тога је претседник српске владе и донео своју наредбу и план о планској пољопривредној производњи у Србији. Овом наредбом и планом је предвиђено да се има обрадити свака стопа обрадиве земље. Исто тако предвиђено је и

шта се има засејати. Прошла година је била, као што знате, једна од најгорих и најнеплоднијих за последњих сто година.

И, да земљорадници прошле године нису извршили наредбу Српске владе и засејали све што се могло обрадити и засејати, данас би већ многи Срби поумирали од гладика.

Говор пуковника г. Масаловића

Излажући узроке наше катастрофе пуковник г. М. Масаловић се обратио својим бившим ратним друговима овим речима:

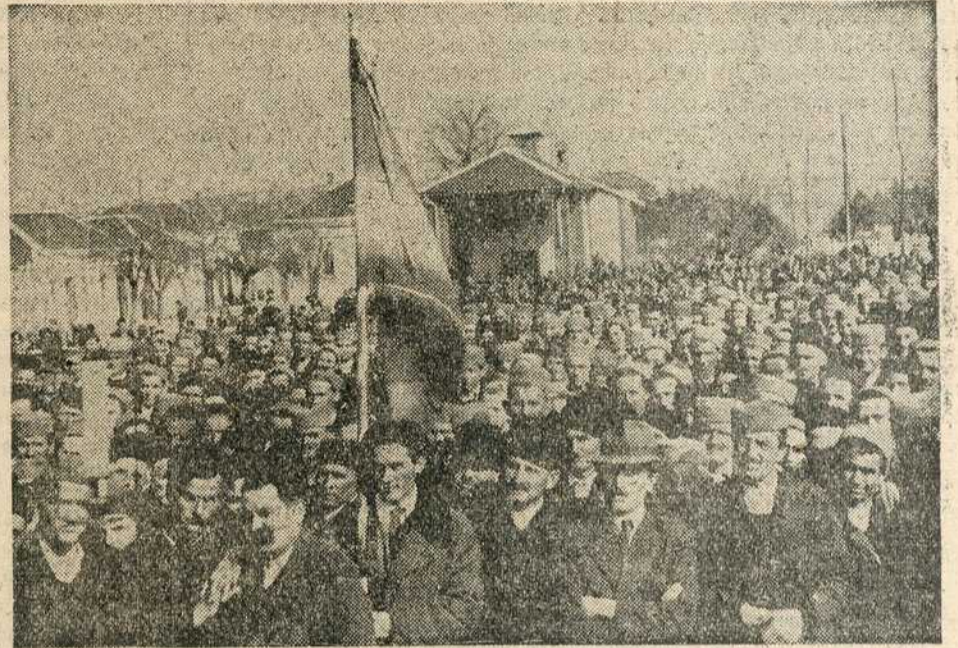
„Треба ли и после ових искустава и несрећа да будемо москофили и англофили — или треба да будемо само Срби и да само српским очима гледамо на све ствари и догађаје и да водимо само српску политику јер, ко данас мисли на Србе и Србију. Мисли ли Лондон, не, мисли ли Америка, не, мисли ли Москва, не, па ко мисли само о Србији и Србима, мисли само Београд. Мисли онај, који се примио у најтежа времена српске дужности, да Србе и Србију спасава од неминувне пропасти. Тај човек, тај велики Србин и родољуб, који је могао, а није хтео оставити народ већ остао у земљи и ставио се као први таоц за свој народ — то је наш претседник генерал Недић. Ви га знате и од раније, његова дела говоре за њега и онамад сте чули његове речи које нећу овде понављати — није потребно да вам ја још о њему, као његов ближи сарадник последњих неколико година говорим.

Само, браћо и Срби, немојте мислити да је довољно да само сам генерал Недић мисли, бори се и ради на нашем спасењу — не, то морамо сви без изнимке, и ми чинити и речју и делом. За наш спас се не тражи ништа немогуће, већ само оно што нас је

ЖЖ
Народ на збору у Мионици

Снимци „Српски народ“

ЖЖ

завек очувало, уздигло и омогућило у свету — да будемо опет само родољубиви и поштедни Срби, да љубимо своје бли-

Пуковник г. М. Масаловић говори народу у Мионици

жње и да не будемо себични, да радимо — јер се радом све ствара и обнавља и да српски слушамо Србина управљача — нашега Претседника — који нам мудро говори: Срби, само мир, ред и рад могу нас спасти из овог вртлога у који смо по туђој вољи и за туђи рачун упали.

А оно што Претседник Недић жели да оствари јесте:

— Миром и редом сачувати све српске животе и имања — да не прођемо као други крајевци.

— Радом подићи снагу и издржати и исхранити наш и избеглички народ.

Зато вас ја, драга браћо и ратни другови, и сад поздрављам поздравом из моје Рађевине: Здравом и мирном, у слози и љубави је спас и живелик

„Ми смо се Срби определили за Европу“ - рекао је министар г. Јонић у Нишу

Министар просвете г. В. Јонић, пошто је изнео кобан утицај јеврејског капитала у нашој земљи, рекао је народу на збору у Нишу:

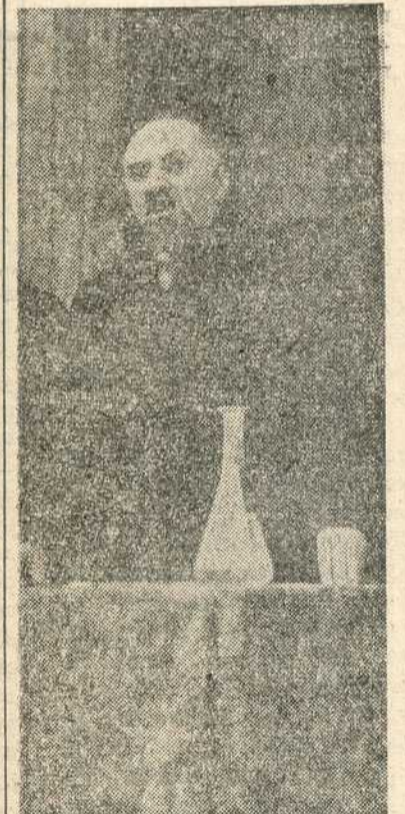
„Но поред ове економске и финансиске пљачке која је вршена над нашим народом вршена је и духовна, која је још тежа и опаснија. У нашем јавном и друштвеном животу цветала је корупција, за коју ми Срби до 1914 године нисмо знали. Омладина је трована јеврејско-комунистичком литературом, јер је требало разорити нашу породицу, нашу српску честитост, како би се у мутном лакше ловило.

Тако се могло десити да шака плаћеника и малоумника 1941 године гурне нашу земљу у рат, од кога нисмо могли очекивати ништа друго до зло и несрећу. За неколико дана срушена је држава, за чије је стварање српски народ поднео милионске жртве. Но и то крвницима нашег рода није било довољно. Иако је наша војска капитулирала и том капитулацијом српски народ примио на себе међународну обавезу да до краја рата остане миран, ми видимо како се из Лондона и Москве наш народ стално позива да голорук устане против окупатора. Знају они добро да окупатор има право да сваки покушај побуне угуши на начин који он сматра најбољим. Али шта је њима стало хоће ли српски народ постојати или не?

И да није било генерала Недића, који се као прави српски родољуб ставио на чело српског народа у најтежем тренутку његове историје, српског народа би одиста нестало са лица земље. Колика је бездушност плутократа и јевреја најбоље видимо по томе што они сада желе да целу Европу баце у комунистички хаос и револуцију и тиме униште све тековине европске културе и цивилизације.

Ми смо се Срби определили за Европу, а не против ње. Зато не слушајте никога другог до генерала Недића, који нас позива

да по сваку цену очувамо ред и мир и да сваку стопу наше земље обрадимо и засејемо. То је једини прави српски пут. Само тако можемо очувати српске животе и у Новој Европи обезбедити своје народу место које му припада“.

Министар г. Јонић на збору у Нишу

ТЕЧАЈЕВИ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ ТЕРЕНСКЕ СТРУЧЊАКЕ

Министарство пољопривреде и исхране наредило је свима пољопривредним инспекторима да најдаље до 20 о. м. одрже један тродневни течај за све пољопривредне среске референте и реонске економе.

На овим течајевима добиће теренски стручњаци упутства о организовању јединица људске и сточне радне снаге, о површинама које се ове године морају безусловно засејати важним диригованим усевама.

Како „штуке“ чисте

П. К. — Ваздухопловци „штукести“ седе у бараци аеродрома који служи као полазна база за акцију на босанском гљу. Играју мало карата. У малој гвозденој пећи пуцкарају и праскају гломазне депанице. Пријатан је талас топлоте који допире оданде. Док пљуште карте из поузданих руку пилота, поједини људи из редова аеродромског особља окупили се око стола и кибицују. Дакле, право да кажем, израз „што“ није у свему оправдан. Тај „што“ у ствари је даска положена преко сандука једне бомбе од 250 кг. Као „столице“ служе сандучићи за бомбе од 50 кг. Недалеко од бараке стоје авиони тих људи Као да спавају. Тек с времена на време који од особља аеродрома пали овај или онај мотор, колико да се по овој дичи сувише не расхлади.

„Звррррррррр...“ Звони телефон.

— Ту смо, није празан дућан! — одазива се онако преко рамена један наредник да би одмах потом, лицем достојним филмског глумца Теа Лингена, победоносно треснуо на сто свога „кеца“.

Виши технички вођа, који је прихватио од наредника слушалицу, прима наређење и одмах по завршеном разговору затвара телефон и виче:

— Шест авиона са бомбама одмах да стартују! Циљ акције: окука на друму, 2 км. западно од места XI“

Полазимо...

Свршено је с партијом карата! Све хита пут великих металних птица. Прикључујем се нареднику из Источне Пруске као други члан посаде. За тили час смо упртили падобран и попели се на авион. Заклапамо кров авиона и већ севамо као последњи иза пет других штука преко аеродромског поља. Тек што су се точкови одвојили од земље, већ севамо вертикално у висину. Под нама се вијуга, као нека трака боје иловаче-река С.

„Леп ли је овакав вечерњи лет“, — довикује ми наредник кроз микрофон. Сунце је још само две шаке над хоризонтом. Док се будемо вратили, ваљда кроз један сат, већ га неће више бити. Под нама маршују неке јединице пука који је већ од неколико недеља у акцији ради сузбијања комунистичких банди у босанским областима. Наредник се наглим потезом спушта до минимума допуштене висине над трупу која доле маршује, дрмајући трупом авиона као кад акробата што игра на коњопцу дрма својом мотком. Међутим, пре но што би човек могао да изброји до пет, наш авион је већ поново узлетео и стигао је остале. Летимо у два клина који су прилично размакнути један од другог. Испод нас промичу градови и села. Тамо доле свет, престрашен, бежи у куће. Мало их је који равнодушно и даље иду својим путем. Крајеви које сад прелетамо, већ спадају у област која још није коначно очишћена од комунистичких банди, пошто смо већ претекли чело пука који тамо доле оперише.

— „Место XI!“ — довикује ми наредник.

Гледам преко левог рамена. Збиља, сно га доле град. Нема-

мо потребе ваздан да тражимо друм који води пут запада. Пронашли су га већ они што лете испред нас. Летећи за њима, скрећемо у десно. Тек што су под нама измакле последње куће града, на друму који је као калдрисан дебелим слојем замрзнутог снега, видимо низ немачких саоница. Има их једно петнаест-двадесет, леђима окренути граду иза нас. Друм иде упоредо с неким кривудавим потоком, пролазећи поред пошумљених брежуљака. Сад смо већ стигли и до окуке коју су нам означили као место за акцију. Није то обична окука, већ још мало личи на латинско слово „С“. Видимо тамо људе где леже у заклону.

Зачас је тамо доле код нас оживело. Забљештила је прва ракетла, бацајући своју црвену куглу на неки шумовити брежуљак десно од друма.

„Аха!“ — учини наредник. Чујем ту реч кроз микрофон, као што чујем и своје властите речи које одјекују неким потпуно туђим гласом. Они пред нама већ пикирају. Иза крила авиона као да севају неки бели конци и ударају међ дрвене тамо на падини. Дивна слика!

Пикирање

Сад је на нас ред. Налазимо се на висини од неких 600 метара. Утуливши мор, „штука“ се главачке стрмоглављује наниже. Одјекује као неки рески звиждук. Још и не осећам ни пад ни страховиту брзину; само неки чудни притисак у ушима. Иначе та вратоломна вожња изгледа као и да стојимо у месту. Из простог разлога што фали мерило за поређење или, народскије речено, што нам ништа не промиче поред прозора, пошто се налазимо у ваздуху. Једино ако бацим поглед унапред, кроз елису која тамо зврји, видим како се она шума пред нама све већма приближује, како сваким тренутком постаје све већа... све горостаснија. А одједном се кроз урлање наше „Штуке“ чује и клокотање из цеви нашег левог митрафеца који извирује под самим крилом. Оданде избијају као неки мали, пламени цветићи. За трајање неколико секунди, одједном ме обузима чудан осећај: с једне стране, као да ми се у бутине и цеванице слива жива или њој слична тешка маса; образе ми вуче наниже, као да су их дохватиле неке деचे руке; а моје властите руке толико су се стромбољиле да једва још могу да их дижем. Чак и са самим дисањем запињем. Но за час је та мора прошла. Осећам се опет слободним; владам опет својим телом.

Доле се опет јављају црвени сигнали дати ракетлом. Овога пута указују на неко тачно одређено место. Мора да се тамо крије неки митрафец. Наредник ми довикује: „Сад ћу да их бијем бомбама!“

Бомбе падају

Правимо снажни заокрет наниже. Под нама севају друге штуке, као кад орлови круже над гором. Зачас је и на нас ред да пређемо у напад. Знај да овај мој друг што седе испред мене овога часа као хипнотисан гледа у одређену тачку у шуми и да упућује свој авион право том циљу. Десни палац већ је поло-

Америчка штампа у рукама јевреја

Травилик С.А.2.

Посетница „Њутн Н. Џенкинс, адвокат, Чикаго (Иди-нојс, САД.)“ не би нам много казивала, кад се иза те скромне посетнице не би крио човек који је, и поред свих покушаја забашуривања и ућуткивања, данас познат у САД од Атлантика до Пацифика, од великих језера до Мексичког Залива. А прославио се књигом коју је објавио у децембру 1938 под насловом „Држава каква би нам требала“ У тој књизи Џенкинс (који је за разлику од већине јавних радника своје земље као скроман туриста пропутовао и проучио многе земље у Европи) ретком искреношћу шиба државно политичко и друштвено уређење у САД, лаж и карикатуру „слободе“ и „правде“ у њој. Упоредује све то са приликама у Европи, на целој линији на штету САД. И поред тога што скоро ниједан велики лист није хтео да прикаже књигу, прва два издања од неколико стотину хиљада примерака, разграбљена су за свега пет месеци.

Жалећи што нам простор не допушта да извадимо више из ње, доносимо неколико одломака из главе у којој Џенкинс шиба страховите прилике и односе у „слободној“ америчкој штампи.

„...Наша штампа је, веле, слободна. То би требало тачније дефинисати. Она је слободна у првом реду за оне који хоће да издаду нашу земљу... За неке земље кажу да „немају слободе штампе“. А Хитлерова и Мусолинијева штампа, видите, имају слободу да служе властитој отаџбини, док су ступци наших листова отворени само онима који хоће да се направе газдама у нашој земљи у којој нису поникли. У нашим листовима немају приступа они који би хтели да збаци јарам људи који су из бе-

жио на оно црно дугме над воланом. Са табле која се налази више удесно засјале су четири танке светлеће црте. То значи: „Бомба лево и десно откочена!“ Одмах затим јавља се сигнал: „Бомбе пале!“ Истог секунда наредник снажним потезом волана диже авион право у вис. Тамо горе опет прелази на крстарење и осматрање.

Дакле, и ми смо сад распалили. Отворио сам прозорче поред мене које није веће од људског длана. Наместивши свој апарат марке „Лејка“ на око, напреднуто гледам наниже. Видим друм, на коме су се сад саонице окренуле; видим поток и горе, на истој висини као и шума у којој се налази противник, видим село: неколико кућица и мало подале од њих неколико пластова. Аха, ево сад! Црвена муња која се шири, а затим, облак густог, загазито жутог дима.

— Сад ћемо опет!“ — довикује ми наредник кроз микрофон. Још није изговорио, а ми се и опет спустили наниже. Избацујемо бомбу и опет севамо наниже.

Повратак у сутон

Друм је сад слободан. Наши другови пешаци тамо доле умели су да користе наш напад да би се пробили из заседе коју им је била поставила комунистичка банда. Као последњег у колони видим стрелца — мотоциклисту који јури пут града „Х“. Ми пак и даље кружимо и све наново нападамо све тачке на окуци пута које би противник могао да користи, све док нисмо избацили и последњу бомбу, све док наши митрафеци нису утрошили и последњи реденик муниције.

Браћамо се. Пешаци тамо доле поздрављају нас веселим махањем.

Сунце на видокругу ишчежава.
Ратни извештач
Др. Курт Паули

лог света продрли у нашу земљу, тежећи да приграбе у њој све оно што доноси нарочите користи. Стога су ти уљези ставили и руку на нашу штампу.

„...Изволите покушати да путем штампе прикажете народу САД у ком обиму данас шака богатих и утицајних Јевреја влада над америчком штампом. Покушајте, рецимо, да тако што објавите у „Чикаго Тајмсу“, у „Хералд енд Екзампајнеру“ или у листу „Чикаго Америкен“. Да не би ко рекао да говоримо само о чикашким листовима, рећи ћу: Покушајте да објавите „репорт“ о тој теми у „Филаделфија Рикорду“ или у „Њу Јорк Пост“-у. Пазите да случајно тако што не изађе, јер су оба листа својина Давида Ц. Штерна. Завитмао би га у кош и „Вашингтон Пост“, својина Евгена Мајера, а исто којим управља симпатични Мозе Аненберг.

„Али можда смо погрешили што смо до сад онако на срећу поменули само неке (при Богу не све) велике листове који су призната искључива јеврејска својина и чије је редакцијско особље састављено од самих Јевреја. Бојимо се да бисмо на тај начин могли да изазовемо недовољан утисак о свемоћи јевреја у нашој штампи.

Јевреји прикривају истину

„Стога велимо: Покушајте да у којој било форми објавите таквакв протест и у највећим листовима наших милионских градова, у листовима најпознатијим у целом свету који су само делом јеврејска својина и у којим уредништвима седе и нејевреји, али који се издржавају и богате поглавито огласима од којих већи део потиче од јевреја. Чик, пробајте па ћете видети шта ће бити:

„Мислимо да је за добре грађане-доморотце једне земље важно да могу сазнати ко је у њиховој отаџбини приграбио најбоља сретства за истицање и избијање на површину. Али на жалост, о томе се амерички грађанин може много боље обавестити из немачких и италијанских листова него ли из својих властитих. (Треба имати на уму да је Џенкинс ово написао усред мирног доба, кад још није било ни помена о рату између САД и сила Осовине.

„Стога тврдим да је штампа у Немачкој и Италији стварно

слободнија него ли у САД. У тим земљама, штампа има права да народу саопштава чињенице, док у САД има једино права да народу прећуткује хоторне чињенице, да пуни главу својим читаоцима кад детињастим, кад подлим измишљотинама и да их доводи у забуну.

„...Питамо се колико би времена народи у „неслободној“ Немачкој и „неслободној“ Италији трпели овакво дрско туђинско тиранство у својој штампи, какво стрпљиво подноси грађани Чикага, да говоримо само о свом граду? Седам осмина становника Чикага нису јевреји, а ипак трпе да се четири петине чикашке штампе налазе у искључивој власти јевреја. Утицајни и богати јевреји могу путем штампе да нам натурају свако јутро и свако поподне своје мишљење, док три милиона грађана нејевреја у Чикагу не само што су лишени да путем штампе кажу своје мишљење, него и могућности да крикну против неправди, насиља, прљавштина и превара, ако су их претрпели од јевреја или њихових пришипетља.

„...Молим вас да ми не верујете на голу реч. Него сачекајте згодну прилику, покушајте сами, па ћете видети шта ће бити.

Јеврејски монопол јавне речи

„...Јевреји у нашој штампи опасни су по ономе што нам свако јутро и свако поподне кроз штампу говоре. Али су још много опаснији због тога што су у положају да свако јутро и свако поподне спрече објављивање по које истините и важне чињенице чије је објављивање од највећег значаја за наш народ.

„...Зар би било чудо да се наши грађани једног дана побуне због оваквог дрског отимања и монополизација јавне речи од стране туђинаца“.

Писац затим вели да би многи неуди читалац могао помислити да је то можда тако од самог почетка, да су јевреји уопште засновали чикашку штампу и штампу других великих градова САД, пошто можда други нису имали воље или способности за то. Међутим, на основу историјских чињеница доказује да су чикашку и њујоршку штампу засновали још први насељеници и да је она у свом дугом развоју прошла и кроз многе лепе фазе, све док је нису јевреји, не бирајући средства, приграбили.

„...Народ САД тражи слободу штампе. Кад би му се допустило да у име те слободе суди тим агенцијама које је у таквој мери ремете и онаказују, њихове газде и они који су иза њих тако би се провели да би још и наши праунуци указивали на њихов случај као пример како се поступа са људима који издају своју отаџбину.

„...Кад бисмо могли да ударимо катанац на капије извесних листова, кад бисмо уклонили бар педесет најгорих и најокорелијих директора листова, више бисмо користили миру, здрављу и благостању нације него ли најзамашнијим политичким, привредним и социјалним плановима...“

СОТОНСКИ ТРОУГАО

Радио Бостан је ових дана на следећи начин приказао стратешку ситуацију Америке: „Сва наша војна напрезања стоје сада у сотонском троуглу који сачињавају Јапан, Ромел, Дениц. Не зна се како ћемо се извући из тог троугла: Јапан на једном ратишту, а Ромел на другом имају преимућства, јер су наше саобраћајне везе несигурне, а те саобраћајне везе прекида Дениц.“

Велики лист Њујорк сан са прилично песимизма констатује: „Једва можемо да држимо главу изнад воде.“ Ми бисмо рекли да се гледа само понекад појављује изнад воде, јер амерички ратни потенцијал личи на даљеника који не може да исплови. Амерички министар морнарице Нокс, који се у својим изјавама придружава начела „што гора ситуација, тим безобзирнији говор“ — тврдио је ових дана да ће Америка потпуно уништити јапанску флоту јер је Јапан доказао да је недовољан флоте.

По чему је доказао? По томе што има морнаре који су најбољи у свету? По томе што има бродове који су можда најбољи у свету? По томе што има хидроавиацију састављену од јунака, који сопственим ваздухопловом и сопственим телом тргнују непријатељске бродове? И на основу чега тврди тај Нокс да ће уништити јапанску морнарицу, када из морнарица постаје из дана у дан све јача услед пуштања у воду нових бродова, док америчка бродоградња има за циљ, да после 2—3 године успостави онај предратни ефектив ратне флоте САД.

Колико је та америчка морнарица немоћна видимо по томе што је ових дана било потапање америчких пароброда источно од острва Сан Кристобал, тј. између архипелага Галапагос и Јужне Америке, а то је зона Панамског канала, који Американци бране са највећом будношћу.

Пораст Јапанске енергије

Јапанска енергија је у сталном порасту. Ових дана, на пример, била је ваздушна узбуна у Сиднеју (Аустралија), која припада јужном делу Пацифика, било је бомбардовање америчких база на Хебридским острвима, која се налазе у зони средњег Пацифика, било је јапанских ваздушних напада и у северном Пацифику, на Алеутским острвима.

Алеутска острва могу да постану у догледном времену жароште нових борби, јер Американци морају да обезбеде пројектовани ваздушни пут преко Аљаске, Беринговог мореуза, преко тундри и тајги Сибира све до Туркестана, а даље из Туркестана преко Синкијанга за Чункинџ. Ово намеравао снабдевање Чан Кај Шека, тако рећи путем преко месеца, је једини резултат богорађења Чан Кај Шекове мадаме у Вашингтону. Енглези су, додуше, покушали (после неуспеха борбе код Акиаба) да се увуку у најсевернији део Бурме, како би бар психолошки успоставили везу са Чан Кај Шековом војском, али су били потучени и побегли натраг у Индију.

Чункинџка војска је изолована. Али најтрагичнија је за Чан Кај Шека чињеница, што она нема ратног духа. Читаве бригаде и дивизије чункинџских трупа прелазе на страну нанкинџке владе. Штавише, главнокомандујући једне војске групе Ван Чинг Сеј распустио је своје армије и прешао на страну нанкинџке владе. Овај покрет за сарадњу са Нанкингом значи се зато што како што је ових дана изјавио један заробљени Чан Кај Шеков генерал, војници осећају да Чан Кај Шекова клика не ради за добро кинеског народа, већ само извршује наредбе Американца.

И не само војници са генералима, већ и чункинџки дипло-

мати, као бивши посланик у Москви Јен Ху Шинг, и бивши министар, као Чен Ју Јен, прелазе на страну владе Ван Чинг Веја. Нанкинџ побеђује Чункинџ. Побеђује националном идејом. Јапан побеђује САД у Азији, побеђује идејом ослобођења народа од светске плутократије.

Поремећени планови Англосаксонаца у Африци

Тако стоји ствар у једном углу „сотонског троугла“. У другом углу, у Ромеловом, ситуација Американца није много боља. Ромел је освојио важне железничке линије, многобројне америчке аеродроме, створио је непроходну брану између осме британске армије у Триполитанији и пете америчке армије у Алжиру, и, најзад, потукао је америчке трупе тако јако да се оне ни до сада не могу доћи себи. И то је разумљиво: 7.000 мртвих и рањених (уз то и 3.000 заробљених) изгубили су Американци док су осовинске трупе имале мање од 500 људи избачених из строја.

Око 170 тенкова изгубили су Американци док су Немци и Италијани изгубили највише 10 оклопних машина. Енглези су и

риторије Ромел, Арним, Неринг и други генерали. Они могу у датом тренутку да напусте места која су у току претходних недеља заузели, јер је важно и корисно измамити непријатеља из атланских брда на равнији терен, где се може опет одиграти једна победоносна битка. За сада је америчко-британска војска одбачена у брда, где не може да маневрише и где мора да се ушанчи на висовима како би зауставила смртоносно напредовање оклопних формација Осовине.

Неспособни Американци командуву Енглезима

Док се војници ушанчују, генерали се свађају, а политичари се бију. Американци окривљују Енглезе за поразе у Тунису, Енглези исмеђавају Американце како не умеју да ратују. Највише се љуте Енглези зато што је створена врло компликована командна хијерархија, у којој главну улогу играју неспособни Американци. Главнокомандујући је амерички генерал Ајзенхауер. Његов заменик је Енглески генерал Александер, који командује првом британском армијом генерала Андресона, петом америчком армијом генерала Клерка и

Јапански министар-председник Тојо у једном пристаништу освојених острва

(Фото: В. В. А.)

мали тешких губитака, јер су осом британском армијом генерала Монгомерија. У Канчу налази се главнокомандујући генерал Вилсон, коме припада зона Блиског Истока.

На Медитерану заповеда британским поморским снагама адмирал Кенингем, који је потчињен Ајзенхауеру. Њему је подређен адмирал Хервуд који командује ескрадром у Александрији. И овде почиње неспоразум: Хервуд мора да ради по наредбама Кенингема, тј. Ајзенхауеровим, а у исто време да сарађује са Вилсоном који није потчињен Ајзенхауеру.

Исте тешкоће појављују се и у ваздухопловном подручју, јер амерички ваздухопловни маршал Тедер командује целокупном авијацијом у зони Средоземног Мора, тј. и оном која сарађује са Александером и Кенингемом и оном која оперише на подручју Витсона и Хервуда.

То су све последице неуспеха конференције у Казабланки. Тамо нису могли да се споразумеју ни по најважнијим питањима.

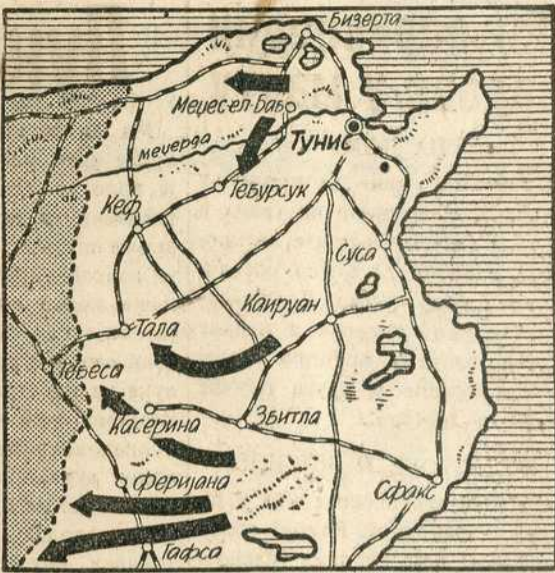
Черчил је морао да пристаје на постављање Американца Ајзенхауера за врховног заповедника само зато, што се надао да ће на другом месту надокнадити штету по британски престиж: он мисли да ће моћи протурити генерала Вавела на положај врховног заповедника на азиско-аустралиском простору и да ће Рузвелт пристати да се његов Мек Артур покорава Енглезу Вавелу. То су све политичке комбинације, које само отежавају вођење рата.

Последице подморничке акције

Што се тиче вођења рата у Африци, то се тешкоће јудопослушних нација састоје у томе да Осовина поседује 125.000 квадратних километара туниског земљишта и 40 милиона квадратних километара простора северног Атлантика. Атлантук је у рукама великог адмирала Деница. Зато је лист Гласник Филадельфије истакао сада лозинку: „Захтевамо једнога Деница на чело противподморничке акције!“ Та акција не иде како би то желели Американци и Енглези. Њујорк сан пише о рату на океану: „У том рату наши људи немају никад мира, даск непријатељ може да се одмара.“ Америчке новине процењују врло песимистично стање на мору. Њус кроикл од 23 фебруара пише: „Англеска мора да заграби у своје неприкосновене залихе намирница, јер подморничка блокада отежава довоз хране.“ Тај лист предвиђа могућност Хитлерове победе баш зато што подморничка опасност претставља „озбиљни и највећи проблем стратегије.“ Лист Лајф, који излази у Америци, каже да треба америчком народу говорити истину о „огромном, страшном чудовишту са Атлантика“ — то је немачка подморничка флота. Лист констатује да су поморске линије најважније жиле куцавице нација које се боре против Тројног Пакта и каже да ће Енглези да изгладне ако се не успостави саобраћај преко Атлантика.

И велики амерички часопис Хришћански научни гласник признаје да демократије стоје пред тешком опасношћу, јер море гута месечно милион тежинских тона робе. Лист сматра да такви губитци значе „кочење свих офанзивних планова против Европе“. А лондонски Њу ревију од 23 фебруара пише: „У овом рату Немци употребљавају своје подморнице не на пустиловни начин, већ плански и према добро промишљеном систему.“ Баш обрнуто пишу амерички и енглески листови о противподморничким акцијама Британаца и Американца. Они кажу да немачке подморнице онемогућавају стварање система одбране и да сваки пројекат таквог једног система бива прератан Деницовом ручком пре него што адмирал Нобл почне да га спроводи.

Сада тај Нобл носи се мишљу да треба многоструко повећати број разарача и противподморничких бродова, али овај план је задоцнио најмање за годину дана, јер је број немачких подморница толики да никакве конвојске пратње не могу да спасу конвој. Код Енглеза и Америка-

Туниско бојиште (Цртеж: В. Б.)

наца наступило је потпуно разочарење у систем конвоја, али они морају да констатују да други, бољи систем не постоји.

Лажни лорда

Са гледишта подморничке опасности посматрају Енглези и питање успостављања другог фронта у Европи. То питање је опет на дневном реду и зато је лорд Бивербрук, жедан популарности, поново говорио о хитној потреби образовања таквог фронта. Он је прво лупао песницама по катедри вичући да треба помоћи Стаљину док још није доцкан, а затим је почео да доказује да британска стратегија од почетка рата чини све што је могуће да одржи тај други фронт у Европи, који већ постоји у току три и по године борбе.

Као образложење ове своје прилично гупе тврдње, Бивербрук каже да је британска и америчка авијација привукла на себе прошле године половину немачког ловачког ваздухопловства. А да је ове године привукла половину целокупног ваздухопловства Рајха. Ово је лаж. А и да је била истина, опет то не би била сразмерна расподела снага: Стаљин са сто милиона пољана и са недовољном индустријом мора да се бори против половине авијације Рајха, док Британија и САД са преко 500 милиона становника и са великим индустријским капацитетом апсорбују другу половину немачке ваздухопловне снаге.

Слом зимске офанзиве

Стаљин вапије о другом фронту, јер осећа да немачка војска заједно са армијама Европе прелази од успешне зимске одбране ка успешној пролетњој офанзиви. Офанзивне акције су већ почеле. Јужно крило Стаљиновог нападног фронта је прегажено. Једна тенковска армија изгубила је целокупно своје тешко оружје, а осим тога уништено је два корпуса, један мотомеханизовани, а други коњички.

Продорни клинови болшевика који су се протегли до извесних места у Доњецком базену и железничког чвора Лозоваја сломљени су, и немачка војска напредује ка реци Доњец и преко те реке. Западно од Харкова бије се велика битка у којој тактичка иницијатива прелази у немачке руке. Још северније болшевици врше безуспешне нападе у области Курска и Ореља, трошећи људство у фантастичним размерама: само на једном малом сектору бојишта набројено је 30.000 мртвих црвеноармејца.

14 месеци одбране пољског положаја, одбијање неколико стотина болшевичких тенковских јуриша — то је доказ јачине немачке одбране. И други доказ: у децембру болшевици су изгубили 3.527 тенкова, у јануару 2.185, у фебруару 1.945, укупно дакле, 7.657 борних кола. Интересантно је да је број уништених кола у опадању. То је знак извесне исцрпљености совјетске армије. Она сада напада пешадијом више него тенковима. Немачка војска сада готово и нема пешадије: пешадијски пукови претворени су у тенковске гренадире. Тенковска војска Европе припремљена је за офанзиву и за победу.

М. Војновић

Пољопривредни радови у марту

НА ДОМУ

Припремај семе за пролетњу сетву. Види кромпир из трапа и стављај га у клијалиште да проклија како би га могао посадити пред крај месеца. Довршавај послове око оправке и израде справа, алата и прибора. Читај пољопривредне и друге поучне књиге и листове.

КОД СТОКЕ И ЖИВИНЕ

Обављај све послове као у јануару и фебруару. Радној стоци и кравама које су пред телењем повећај оброк. Кречи стаје и изгони напоље стоку кад год није сувише хладно. Нарочиту пажњу обрати на бремениту стоку. Женска грла која доје младунчад добро храни да би имала довољно млека за правилан развитак младунчета. Млада грла, телад, јагњад и ждредад прихрањуј најбољим сеном и овсом, а прасад мешавином прекрупце и зрневљем јечма, овса и кукуруза. Младим грлима додај у храну мале количине истуцане хреде или млевених костију ради јачања костију. Насађуј живину, јер у овом месецу изведе на живина најбоље носи.

НА ЊИВИ, ЛИВАДИ И ПАШЊАКУ

Поори све још непооране површине за пролетње усеве, да би сачувао што више влаге. Запрашуј и сеј овас почетком месеца. Сеј сточну репу, лан, рани кукуруз и кукуруз шећерац, луцерку, првену детелину, пролетну граорицу и друго. Можеш да почнеш и са садњом кромпира, али боље је да не журиш, јер је кромпир јако осетљив на хладноћу и позне мразеве. Озиму пшеницу, раж, јечам и овас подрљај, а затим поваљај ако земљиште није превлажно. Ако је влажно остави га да се просуши. Дрљањем и ваљањем усева проветраваш земљу, уништаваш коров, чуваш влагу, убрзаваш бокорење и обезбеђујеш већи принос. Ливаде и пашњаке такође добро подрљај чим се земљиште посуши. Дрљањем проветраваш земљу, уништаваш коров и обезбеђујеш већи принос. Семе ливадских трава сеј почетком марта, а затим подрљај и поваљај.

У ПОВРТЊАКУ

У топлим лејама негуј изникли расад, а непосејано семе сеј. Доврши сетву спанаћа, лука, кромпира, шпартли и расада купуса, кеља, шевкле и зелени. Приспели расад расађуј и сади јагоде ако их ниси посадио у јесен.

У ВОЋЊАКУ И РАСАДНИКУ

Доврши орезивање и чишћење воњака, као и прскање карболинеумом и 3% Бордовском чорбом оних стабала која су још неопскана. Воћне саднице сади на стално место, а дивљачице у растило. Spreмај калем — восак и калем дивљачице у растило.

НА ПЧЕЛАРНИКУ

Топлих дана врши преглед кошница и шпекулативно прихрањивање. Чисти кошнице од угинулих пчела. Сеј медоносно биље на припремљеном земљишту.

Лука мора бити и за извоз

Ма да се црни лук у нашој кујни врло много троши, ма да је врло тражен у међународној трговини, ма да неке суседне нам земље постизавају велике добити извозом црног лука, ма да је наша земља погодна за његово гајења, ипак смо ми раније давали огромне суме за увоз црног лука из иностранства. Ове зиме, кад смо били упућени на своје производе, убрзо се показало да црног лука производимо сасвим мало, тако да су његове количине недовољне и за домаћу потрошњу. До сада је црни лук гајен на велико једино у Банату, а у извесним крајевима производиле су се само мање количине арпаџика за извоз.

Ове године потребно је да наша земља произведе црног лука бар толико колико је довољно за домаћу потрошњу, а поред тога треба уложити све силе да би се произвео арпаџик и за извоз у северније земље.

АРПАЏИК

Арпаџик се добија из посејаног семена црног лука прве године. Друге године арпаџик се сади и од њега се добија црни лук у главицама за потрошњу. Треће године посађене главице дају опет семе.

Семе за производњу арпаџика сеје се већ почетком марта. Земљу не треба ђубрити, већ само покрити танким слојем компоста, црнице или песка, па потабати. Доцније по могућству заливати док усев мало ојача. Редовно плевити и чистити од корова.

Вађење почиње августа, кад се надземни делови сасуше. Извађени арпаџик мора се бар две недеље сушити на сунцу, а затим класирати по величини обично у три класе.

Семена иде 30—40 грама на један квадратни метар, а даје принос од 3—5 кг, односно један килограм семена може дати око 100 кг арпаџика на 20—30 квадратних метара леја.

ЦРНИ ЛУК

За производњу прлог лука у главицама за кујнску потрошњу арпаџик се сади на стално место такође марта месеца, на редове. За време узраста треба га плевити и окопавати, по могућству сваких 15 дана растурати по усеву ђач и за време суше бар га

За унапређење винарства

Министар пољопривреде и исхране одредио је органе који ће вршити сталну теренску контролну службу ракија и вина пуштених у промет. Задатак ових контролних органа није само контрола, већ они имају и да на самом терену дају непосредна упутства и поучавају виноградаре и винаре у виноградарству и преради воћа и грожда у вино и ракију. До сада је том питању посвећена код нас врло слаба пажња, тако да ће увођење нарочитих органа за ову област пољопривредне делатности дати несумњиво повољне резултате.

Одређени контролори дужни су да најмање 10 дана у месецу проведу на терену ван места службовања.

једанпут залиги. Прекомерно заливање није корисно.

Кад лук сазре вади се и оставља на ваздуху око 10 дана. Лук за зиму треба растрти на тавану у танком слоју, или оплести у венце и обесити у покривеном простору.

На један ар потребно је за расад 5—6 кг арпаџика, а принос је око 200 кг.

У истој години могу се произвести из семена и расада извесне сорте црног лука познате под именом аршламе, које се не одржавају дуго, али су врло добре за јело, без љутине, чак и слатког укуса. Аршламе треба да се сади ређе и да се у почетку залива. На један хектар иде 60 грама семена, које даје око 180.000 струкова за расад.

БЕЛИ ЛУК

Ма да потрошња белог лука у Србији није била незнатна и ма да га многа јела наше кујне траже као неопходан зачин, он се код нас врло мало гаји, те га уопште не би било на тржишту, да извесна количина није увезена из иностранства. Међутим, и ако је бели лук више биљка јужног приморског поднебља, он може да успева врло добро на нашем земљишту.

Свила — драгоценна текстилна сировина

Није ни сада доцкан и многи пољопривредници који на свом имању или у околини имају дудова, могу да приступе одмах гајењу врло уносних свилених буба. Дуд, односно дудово лишће је потребно, јер представља искључиву храну свилубуба, а за јаја нека се свако благовремено побрине преко државних пољопривредних установа.

Одгајивач треба да одреди просторију за гајење, која ће му бити заузета свилубубама свега 40 дана, колико је потребно за њихов развитак. Може се употребити свака просторија, с тим да не буде влажна, да се може проветравати, да је снабдевана једном пећи, по могућству земљаном или каљевом и једним обичним термометром за мерење температуре. У просторији треба поставити уздужне дрвене лесе једну над другом, на растојању око 40 сантиметара.

Количина јаја свилених буба мери се на унције, која има тежину око 25 грама, а из ње се испили око 40.000 гусеница. За њихову потпуну исхрану потребно је око 1.000 кг дудовог лишћа, а величина просторије треба да је око 100 кубних метара. Јаја треба чувати на сувом простору, где температура не сме бити већа од 12 степени.

Кад у пролеће на дуду избију први листићи, а то је у другој половини априла, време је да се јаја насаде. Најбоље је то извести у нарочитом апарату. Но, како тај апарат, ма да је врло једноставан, имају само они који су се до сада бавили свилогостом, остали могу извести насад и без апарата. Јаја треба разастрти на чистој хартији на лесу, у просторији одређеној за гајење. Помоћу пећи топлина

Може да се сади у пролеће и у јесен. Пролетњи је најбоље садити што раније, чим прође зима, већ почетком марта, да би се вадио крајем лета. Овај се одржава боље од јесењег лука. Размножава се сађењем одвојених главице и садити само спољне здраве ченове. За садњу не ваља употребити главице домаћег лука, већ оног који је дошет са стране. На исто земљиште може да дође тек сваке треће године.

Успева добро на свакој оцепитој и плодној земљи, која је добро урађена. Непосредно ђубрење не подноси. Ако би оно због слабог земљишта било неопходно, онда треба ђубрити само сасвим угорелим ђубретом. Врло је корисно да се пре сађења после 5—6 кг пепела од дрвета на један ар површине и да се заграбуља. Не сме да се сади дубоко, а после садње земљиште утабати или лако поваљати. Задовољава се са два окопавања. Наводњавати се не сме често и увек подаље од струкова.

Да би се засадио један ар потребно је 3.000—3.500 ченова, који се могу добити од 40 кг главица, издавајући само спољне ченове.

треба да се повећава за један степен дневно, док не стигне до 20 степени. Тада ту температуру подржавати стално, док прве гусенице измиле, па је онда попети на 24 степена.

Преко младих гусеница посути младо дудово лишће, а кад се на лишће нахватају, разредити га по лесима и затим им непрестано додавати храну. У престорији одржавати стално температуру од 20 до 25 степени, али је проветравати. Светлост је потребна, но да не буде непосредна, тако да је добро застрти прозоре завесама.

Отприлике после 40 дана, кад тело свилубуба постане жуто и готово провидно, треба између леса поставити усправне границе око 40 сантиметара висине. На њих ће се гусенице попети и почети да испредају свилене чауре. Осам до десет дана после тога чауре се скидају, лагано и пажљиво да не би настале повреде које им јако умањују вредност.

Ако се чауре продају сирове, онда их треба продати у року од 10 дана, да се не би излегли лептири, који их пробуше. У противном се чауре угуше на следећи начин:

Чауре се наслажу у неки суд са решетастим дном, на пример у корпу или решето, до 10 сантиметара висине, и суд се постави на попречно постављене даске изнад казана за прање рубља, у коме вода врн. Пара топле воде угуши лутке у чаурама за четврт сата. Треба само обратити пажњу да вода при том не поквари чауре.

Затим се чауре простру на платно, на ваздуху, али у заклопу од сунца, док се потпуно осуше.

Сунцокрети

Немојте заборавити да у марту пада сетва сунцокрета, те лепе, а истовремено тако корисне биљке, којој је наш пољопривредник посвећивао до сада сувише мало пажње. Сунцокрет треба ове године својим плодом да нам обезбеди уље, а уље да нам накнади мањкове у свињској масти. Поред тога сунцокрет ће нам дати и сточну храну. Његово стабло с лишћем нарочито долази у обзир за слажу, а затим од сунцокрета добијају се после израде уља уљане погаче, које представљају ванредно јаку сточну храну, богату машћу и беланчевином, нарочито добру за исхрану крава музара, младе стоке и живине.

Наше поднебље је врло повољно за гајење сунцокрета. Он тражи земљу дубоку, умерено растреситу и влажну, плодну. Може да успева и на тешкој влажној земљи. Не прија му песковита земља. Добро подноси сушу, али воли влажну земљу и ту влагу упија толико, да се помоћу сунцокрета може чак вршити исушивање земљишта.

Земља за сунцокрет треба да буде обрађена што дубље, по могућству у јесен, да би упила што више влаге. Ђубрење треба да је обилно, а најбоља су вештачка ђубрива.

На истом земљишту сунцокрет не сме да се сеје бар за 6 година, јер јако исцрпљује земљу, а поред тога излаже се опасности од болести и штеточина.

Сетва може да се врши омашке, на редове, или кућице. Највише се препоручује сетва на кућице. Растојање између кућица треба да буде 70 до 80 сантиметара према пола метра, а у сваку се стављају 2 до 3 семенке 3 до 5 сантиметара дубоко. На 1 хектар земљишта иде око 15 кг семена.

Кад усев израсте око 10 сантиметара врши се окопавање што дубље. У току лета потребна су бар 2 праћења. При првом праћењу врши се разрђивање усева, тако да у свакој кућици остане по једна биљка. Ако се појаве залерци, то јест бочни издаци, мора се извршити закидање, јер спречавају развитак цвета, па према томе смањују принос.

Берба се врши или отсецањем цветова, или чупањем целих стабала. У првом случају цветови се вешају ради сушења на неком промајном месту, а у другом случају остављају се ради сушења на самој њиви.

Кад се цвет осуши, приступа се вршици, која се може обавити руком трајући цвет о цвет, или илатилима, круњачама за кукуруз и вршалицама за житице. Постоје и нарочите вршалице за сунцокрет, али код нас их ретко има и нису неопходне.

Свежа сунцокретова стабла се исецају и ансилурају као сточна храна, а сува се могу добро употребити за огрев. Њихов пепео не треба бацати, него њиме ђубрити њиве, нарочито оне на које ће идуће године доћи сунцокрет.

Због обезбеђења против болести корисно је да се семе сунцокрета пре сејања држи 3 до 6 часова у раствору 1% плавог камена, или 3 до 4 часа у раствору 30 грама формалина до 10 литара воде.

Црна берза угрожава наш привредни живот

— Црна берза — златна берза!

Тако су се најалост многи Београђани изражавали још пре неколико месеци, свакако у уверењу да без црне берзе не би догли доћи до извесних намирница, које су сматрали неопходним за своју трпезу.

На првом месту мора се истаћи да је то уверење било савим погрешно. Ако извесних неопходних намирница није било ни на тржишту, ни у расподели за снабдевање, кривица је била баш до црне берзе, која их је повлачила из јавне продаје или изузимала из система рационарања, да би могла за њих тражити далеко веће цене.

Има појединаца који заиста могу да плате. Али не треба заборавити да је тај број људи врло мали, према оном великом броју који не може да плати, па према томе остаје потпуно без многих потребних намирница. Цене које су завладале на црној берзи то потврђују. Оне су достигле такве фантастичне висине, да је заиста највећи број средњег сталеза у немогућности да се преко црне берзе снабдева, јер ни својим приходима, па чак ни распродајом својих ствари не може више да задовољава страховите прохтеве црноберзијанаца. Ако се буде и даље плаћало на црној берзи говеђе месо по 260 динара, свињско месо по 450, маст по 1.000, а брашно по 200 динара и више, онда ће средњи сталез за најкраће време остати и то и бос и без намештаја.

Многи ће истина тврдити, да им количина рационараних артикала није довољна за живот, те да су према томе по сваку цену приморани да се обраћају црној берзи. Међутим, ти исти нису свесни да би рационарани артикли могли да се расподељују у довољним количинама, кад би долазили у за то одређене установе, уместо што долазе на црну берзу.

ДИСЦИПЛИНА ПОТРОШАЧА

Да би се ово постигло потребна је на првом месту дисциплина на потрошача. Све дотле док се на буду обраћају црној берзи и плаћају онолико колико црноберзијанци траже, дотле ће црна берза да постоји и да их безочно експлоатише. Потребно је да потрошачи на првом месту престану да се обраћају црној берзи, а затим да и сами учествују у њеном гоњењу, пријављујући црноберзијанце надлежним полицијским и контролним властима, које не само што примају и проверавају такве пријаве, већ дају и добру награду оном ко им помогне у њиховом раду.

Проблем стабилности цена је предуслов уређења привреде и стабилне валуте, а то истовремено значи уређење и стабилност земље. Принцип контроле цена уведен је у данашњим приликама не само у европској привреди, већ и у Сједињеним Америчким Државама. Цене могу да буду остављене самима себи кад свега има довољно и у изобиљу. Тада се цене регулишу саосом понуде и тражње. Али

ЖИВОТ

кад настане оскудица у извесним артиклима, онда настаје и велика опасност да мањак у роби изазове сувише велике цене, што доводи до једне социјалне неправичности у расподели, јер роба постаје приступачна само онима који располажу великим новчаним сретствима, док би економски слабији сталези били приморани да се те робе савим лише. У таквим случајевима оправдано је и са привредне и са социјалне тачке гледишта да државна власт интервенише као регулатор цена.

НАГОМИЛАВАЊЕ НАМИРНИЦА

С обзиром баш на наше прилике, имали смо у том погледу једно лоше искуство у бившој држави. Ма да није било оправданог разлога, јер се земља није налазила у рату, од јесени 1939 га до времена уласка немачких трупа у бившу Југославију у априлу 1941, цене су скочиле и до 200%.

Што су цене данас до те мере подигнуте на црној берзи, није само због оскудице у извесним артиклима, већ и због спекулативних разлога. Услед ратног стања појавила се на тржишту све већа потражња робе, док је с друге стране много робе нагомилано и искључено из употребе. Поред тога без дисциплине становништва и сарадње потрошача, власти нису у могућности да прикупе све оне количине рационараних намирница које се у земљи произведу, што би довело до много већих оброка при рационарној расподели.

Ма да су надлежне власти, тј. Комесаријат за цене и наднице и полицијски органи применили доста оштре мере, ма да је велики број спекуланата и црноберзијанаца кажњаван казнама које су некад достигале огромне суме и долазиле чак до милион динара, ипак се још није успело да се црној берзи стане потпуно на пут.

Ишто је прошла година завршена билансом од 12 милиона динара и 63 године укупних казни, ова година настављена је новим крупним и ситним случајевима спекулације и недозвољене продаје.

Међу највеће спекулације у последње време спада пословање са гасом, сахарином и закидањем на мери од стране продавца контролисаних артикала. Једна четворка која је радила са гасом ухањена је и строго кажњена. Међу њима налазе се београдски трговци **Жарко Белић** из Охридске ул. 11 и **Васа Парезовић**, који су кажњени са по 1.000 дин. и по 30 дана затвора. Као посредник при продаји кажњен је још и из Петроварадинске ул. 11 А са 80.000 дин. и 15 дана затвора. **Лимар Михајло Стојалић** из Драгачевске ул. 14 кажњен је са 15.000 дин. и 5 дана затвора.

Ухвањена је једна тројка која је обављала недозвољену трговину сахарином: келнер **Наим Кадих** кажњен је са 25.000 дин. и 30 дана затвора, први саучесник **Радило Стефановић**, трговачки путник, са 20.000 дин. и 25 дана затвора, а други саучесник **Павле Гајић**, такође трговачки путник, са 15.000 дин. и 20 дана затвора.

Због недозвољене продаје говеђег меса кажњени су месар из Малог Мокрог Луга **Илија Јефтић** са 25.000 дин., 30 дана затвора и 2 недеље затварања радње, а бакалин из Великог Мокрог Луга **Никола Богдановић** са 20.000 дин., 25 дана затвора и 2 недеље затварања радње.

Старинарима је до сада посао ишао ванредно добро. Може се чак рећи да је после рата ова трговина највише процветала. Међутим, власти су решиле да се мало умешају у то пословање. Резултат није био нимало задовољавајући за старинаре. Највећом казном кажњен је **Максим Динић** из Краља Александра ул. 45, који је због неистичања цена и продаје изнад прописаних цена платио 12.000 дин., поред 15 дана затвора и недељу дана затварања радње.

Сељака-пилићара из околине Београда који продају робу кришом по капијама има увек доста. Они су хватани и кажњавани због продаје сланине, сувог меса, млека, сира, брашна, ораха, телетине, масти, саламе, хлеба, живине, кромпира, пасуља итд. Пиљари такође настављају да се баве такозваном продајом „испод тезге“. Њихови артикли били су углавном воће и поврће.

Путеви ка новом европском привредном поретку

Кад је реч о све новим етапама преко којих одмиче привредно организовање европског простора под немачким вођством, рад који почива на правим интересима европских народа и на самим природом даним условима, није због пре свега указати на признање са енглеско-америчке стране. И поред тога што у том такору привредна питања и даље процењују са капиталистичког гледишта индивидуалне иницијативе, кретања понуде и тражње и компаративних произвођачких трошкова сретске пијаци, и поред тога што ће коначни успех немачког рада на аутохтоном привредном уређењу Европе омести односно потпуно осујетити енглеско-америчке снове о будућој светској пијаци на којој би лондонски Сити и њујоршки Уол Стрит играли улогу макар приближну ранијој, многи енглески и амерички гласови, ако пређемо преко садашњим рагом условљених жалових фраза, значе неоспорно признање великих немачких успеха на том пољу. Енглези сад, на пример, већ отворено признају стварне и трајне успехе немачке привредне политике на Југоистоку, коју су раније оглашавали „политиком од невоље“ и коју су узалуд покушавали да омету. На пример преко злогласног „Трговачког друштва Уједињене Краљевине“.

Као што је привредна политика на Југоистоку која је дала већ толико конкретних резултата, била узор за наредне етапе, у раду на саздавању новог европског привредног простора, тако су у појединостима и поједини уговори који чине беоуче садашњег привредног поретка на Југоистоку, а у првом реду немачко-румунски трговински уговор од 23 марта 1939, послужили као модел за уговоре са другим европским државама.

Привредна политика која је Немачка још 1933 године отпочела на Југоистоку, довела је већ данас до стварања система који пружа раније неочекиване максималне користи и производњу и потрошачу, и извознику и увознику. Практични тај рад доводи до „Друштва за Југоисточну Европу“, које се развило у неки центар „индустријског клиринга“ по безброј питања која индустрија Југоистока Европу.

Плански рад на усклађивању општих привредних интереса у одређеном простору, то се не може довољно нагласити, никако не значи искључење приватне иницијативе. Иско тај рад условљава стварање неопходних централних државних и других јавних установа, у њему су видну улогу одиграле и још одиграју велике немачке фирме које су се са пуно разумевања прилагодили новим задацима. То обезбеђује том организаторском раду сву потребну гинкост.

Велику улогу у том раду играју у њему поједино важна средишта која су, било просто по свом географском положају и садашњим саобраћајним условима важне складишне, претоварне и посредничке базе за размену добара између Великонемачког Рајха и Југоисточне Европе. Само се по себи разуме да у тој систематски распоређеној мрежи великих поседничких, претоварних и складишних база најглавнију улогу игра Беч. Нарочито је важна улога Беча на пољу немачког увоза из Југоисточних земаља. По самој природи ствари, увоз је концентрисанији него извоз за те земље. Та разуме се не значи да у тој размени немачки извоз за Југоисток није еквивалентан увозу. Све извозне обавезе према Југоистоку стриктно се и о року испуњавају.

Међутим, равномерна обострана корист од таквог уређења трговинске размене између Ве-

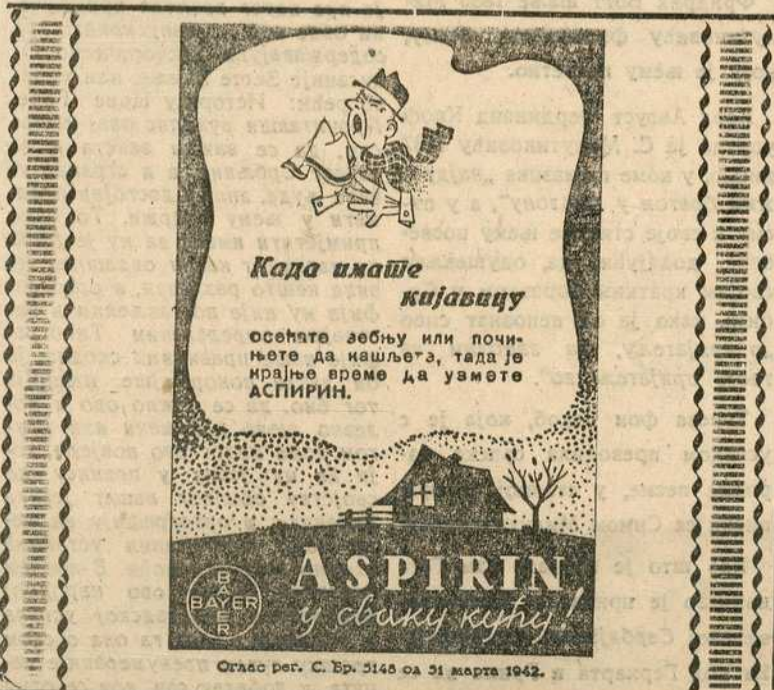
лике Немачке и Југоисточне Европе не огледа се само у тој уравнотежености по количини и (вредности) онога што се даје и онога што се прима у замену за то, већ и у чињеници да овај плански рад знатно доприноси подизању ступња и прноса пољопривреде на Југоистоку. Довољно је ако укажемо на пример Бугарске која је у вези са све боље систематизованом разменом добара са Немачком извршила поступно престојаване свог извоза пољопривредних производа те све више извози производе веће вредности и рентабилности уместо производа код којих је количина била у несразмери са вредностима. Из тога проистиче све већа рентабилност пољопривредног рада и све даље подизање ступња живота пољопривредног живља, што опет претставља појачање куповне снаге за увоз. Уговор с Румунијом опет је најречитији доказ за чињеницу да нови односи не само што не успоравају већ напротив помажу тежње земаља Југоисточне Европе за индустријализацију на оним пољима, на којима она има трајних услова за опстанак и даљи развитац.

Разуме се, међутим, да код просуђивања таквих питања мора да одлучује интерес целине, интерес велике заједнице коју претставља дотични привредни простор, а у извесним питањима и општеевропски привредни интерес. Без вођења рачуна о том општем и скупном интересу у крупним, одлучујућим питањима не би могло бити ни коначног саздавања новог привредног поретка који већ сад пружа толике користи свима који у њему учествују и који се све даље шири на европском континенту, учвршћује и усавршава.

Што се тиче индустрије за прераду извозних производа са Југоистока, водећу улогу у Великонемачком Рајху играју такође Беч и Доњедунавска жупа где је концентрисано до 70% свих немачких фабрика које се искључиво баве тим послом. На првом месту то важи за предузећа за прераду уљарица из Југоисточне Европе.

Беч је такође најважнији центар за стручно школовање новог трговачког нараштата, који треба што боље прилагодити новим појмовима, схватањима, методима и циљевима.

А сад већ толико поодмакли и консолидовани, практичним успесима прокушани привредни односи између Великонемачког Рајха и Југоисточне Европе претставља огромну практичну школу, велики узор и велики извор искуства за сличну изградњу других европских простора који сви заједно у све већој мери сачињавају општу и складну велику привредну заједницу европског континента који не жели, неће и не може више да буде поприште капиталистичких и експлоататорских подвига туђих прекоморских сила које на том континенту немају никаквих права ни оправданих привредних интереса.

Када имаште
кајавицу

осећате зубну или почињете да кашљете, тада је крајње време да узмете АСПИРИН.

ASPIRIN
у сваку кућу!

Овако рег. С. Бр. 3148 од 31 марта 1942.

Киклопски лиризам С. Милутиновића

Након 100 година од његовог стварања пуном паром (1826—1844), о Сими Милутиновићу остала су ова сећања:

1) Лиричар, епичар, драматичар, историчар.

2) Око 20 објављених, у рукопису грађа за још 10, необјављених, књига.

3) Србијанка 17.000, необјављена Трагедија Караџорђа 12.000 стихова...

А над том необично узбурачком стихом исполинског песмодавца, као лаког лебдела је мисао:

Себ' прегорјев највише се може!...

Илићи, Ракићи, Дучићи, са својим јасним и красним, са својим срећеним и предодређеним, са својим збиљским и лирским стиховима, као оно светлост све што су даље ишли, све више су бледили, све више се гасили, док најзад своје поетичне духове нису предали у руке просечног мисаоног садржаја. Они су зјали плодови темпа културне сликовитости.

Схорите се највиша небеса!
Продвиците мравеж и пауци!

Илићи, Ракићи, Дучићи, неговани, школовани, усавршени, са својим леполистим збирчицама, као на прстима, као без осећања теже, као омађижани тајним месечевим силама, клизили су свиленим конопом презатегнутога стиха, путањом том најмањег животног напора. Они су зјали плодови формалне естетизације свести.

Међутим, Милутиновић је зачетник нагона исконске несвести:

Ти нам будиш успаване силе,
Ти нам пјеваш и нијемим устима,
Нас ли слабих и синова божјих
Биваш свагда вјерно предостојан.

Лиричар, епичар, драматичар, историчар, необично живописног личног живота, необично живописне стваралачке коликоће, ако не учени надреалиста свакако први нузреалиста, за њега је угледни критичар XIX века рекао:

Сима је најобјективнији српски песник. Његова лична судбина, његови болови и туге, радости и весеља — све му је то узредна ствар. Општа ствар, отаџбина, српство, врлости — то му заноси душу. (Св. Вуловић).
Вртар, учитељ, писар, судија, ратник, песник, Вуков сарадник, Његошев учитељ, човек који је било коме послу хрлио, било које таште било које ниште грлио, за њега је још колико последње године XIX века (1899) поново речено:

Милутиновић је први представник у уметничкој поезији живота народног на земљишту самосталних напора за слободу. (А. Гавриловић)

У XIX веку није било већер родољуба, већер отаџбинског пером и мачем, већер, у реалном смислу, српског добромислиоца, већер, у идеалном смислу, при-

љезника на остварењу српског генија У XIX веку, Симе Милутиновић је највољанији зборник једног јединог изма...

Па је онда дошао XX век, управо, његова прва петнаестина, са петнаестим осећањима према својственом, према самониклом, да, као књижевност држећи за

што је пак „имао стила, али није писао лепо“; нити пак што је „пун мутних алегорија, чудњачких идеја, необичних поређења“, ил што је, сподобљен с китњастим Илићима, Ракићима, Дучићима, одисао снагом не мере већ вере у лепоту.

Милутиновић је национална тековина.

ПЕСНИК
СИМА
МИЛУТИНОВИЋ
ПРЕМА
ЈЕДНОЈ
САВРЕМЕНОЈ
ГРАВИРИ

(Архив
Српски народ)

уво, у некој ревизорској помношти, изрече оцену:

Необуздане маште, усиљавајући се да пошто-пото буде оригиналан, Милутиновић је упропастио себе као песника. (Ј. Скерлић).

Те и дандањи, творачка делатност Симе Милутиновића остала је непроучена, остала неоцењена, мал те не на широко потцењена, а све у тону уобичајених баснословности нехата и рахата: Пјана крчма — и отац и мајко...

Није меродавно што је о Милутиновићу речено „да је с Мушицким отворио двери на олтару богиње вечите поезије“, ил

Прве половине XIX века, зна се да на Балкану није било песника радности, отаџбинског, разгаљености такве и толике да није морао ни дејствовати обликотом песничког даха, већ само и једино исконошћу песничког духа.

Милутиновић, истина, није имао организованог слик књишкога песника, али је зато имао организованог клик човека, у чијој је потсвести било нагомилано тајне сунчеве енергије, да је она, из тога Ужичанина пореклом, избијала замахом киклопског лиризма:

Клики, вило, не умукла нигда!
Стреси грлом све сјајније звезде
И њинџуве из Кумове сламе!..

Културне везе Симе Милутиновића с Немачком

Сима Милутиновић, песник чија су дела понајвише имала српско обележје (Србијанка, Србин, Србослав итд.) одржавао је разгранате културне везе с највиђенијим људима тадашње Немачке.

После Доситеја, он је наставао српско културно ходочашће по Немачкој, будући увеколико претеча Вуков.

Захваљујући њему, Немци не само да преводиле српске књижевне саставе, већ неки од њих и своје песме посвећују Србима.

Србијанку, Милутиновић је 1826 штампао у Лајпцигу, а исто тако и своју Историју Србије 1837 опет у Лајпцигу.

Сачуван је и један део преписке између Милутиновића и његових пријатеља — у Немачкој.

Тако, у једном свом писму велики немачки песник барон фон Хердер, преко Симе Милутиновића одушевљеним речима поздравља „све своје драге Србијанце“.

Вилхелм Герхарт шаље са поштом Милутиновићу своју књигу Анакреон и Сафо (1826).

Фридрих Вогт шаље 1836 Милутиновићу филозофску песму, коју је њему посветио.

Карл Август Фердинанд Кноф упутио је С. Милутиновићу 1837 писмо, у коме га назива „најдражим братом у Аполону“, а у писму и своје стихове њему посвећене, додајући, да, одушевљен својим кратким боравком у Србији, како је он непознат смео „о пријатељу, да замолим за твоје пријатељство“.

Тереза фон Јакоб, која је с успехом преводила српске народне песме, у сталној је преписци са Симом Милутиновићем.

Као што је познато сам Гете написао је приказ о Милутиновићевој Србијанки, настојавајући код Герхарта и Грима да се то дело и на немачки преведе.

Пријатељство или дијамант

Земни рају, животе нам кратки,
Смрти грозне непознати часу,
Светино ли мамци окићена,
Чудно бити поклоником вашим!
Добра ваша на косове скачу,
Тешко ли ти присједају сваки
Просто живи среће залогаци:
Младу срцу жеља недомашна
Татула ли изумљења бива,
К женску љубав наске себе лиши,
Тај нас раје омахом исплати!
Муком живом пријатељство братско.
Себи вјерним, дарује нам неко
Утјешње близу вјечно души:
Ал' врлином све нам слађе бива.
Та нас води к отпочетку добра!

СИМА МИЛУТИНОВИЋ

Штампање Хисторическој Описанија Зетне Земље

Крајем XVIII и почетком XIX века било је у Србији „пуно рукописа српских списатеља, новописаних и преведених“, али се на њихово штампање могло мислити тек у току 1832 године.

Сима Милутиновић Сарајлија, бавећи се „чрез неколико година у Црној Гори“, написао је Историју Црне Горе. „Манускрипт“ свога дела Сима је у току 1833 године предао „Књажеској Типографији“ у Београду, са жељом да се оно штампа.

3 маја исте године, Димитрије Исаниловић, администратор Типографије шаље извештај о штампању „већ и знатнијих“ дела, „која су с дозвољенијем Књажеско-Придворне цензуре у овдашњој Типографији напечатана“. Списак садржи 11 књига, а акт у целини гласи:

„Књажеско Придворној Цензури,

Господи Високопочитајемој!

Благонаклоном зактевању Књажеско Придворне Цензуре удолетворавајући, препокорно шилем овде под... Назначеније свију Дела или Сочиненијем, која су у овдашњој Типографији Књажеској до сад печатана, и то већи и знаменитији сочиненијем, почем сам за излишно судио, истом Назначенију остале ситнице, као судејска и књижевна објављенија, трговачке рачуне, вексле, венчанице, лодже, и овим подобне мање важне вешти, према одобрене, придодавати. Примјечанија за сад други, кромје величине особени издајнија, никакви имао нисам, зато ји ни у рубрику такови ставити нисам могао.

Г. Сима Милутиновић предао је пре неког времена прикључени овде под... манускрипт свој, содржавајући Хисторическо Описаније Зетне Земље, или управо рећи: Историју Црне Горе. Прочитавши рукопис овај нашао сам, да се важни зајста и за сваког Србљина, а и странне учене људе, знања достојни предмету њему садржи. То само примјетити имам; да му је језик од матерњег нашег овдашњег језика нешто различан, и ортографија му није постављеним и височајше одређеним Типографије наше правилима сходна, ја би дакле покорљиве мињенија тог био, да се важно ово и полезно дјело или иени или другом коме милостиво повјери, који ће му језик у препису по својству обичног нашег језика изменити, и ортографију на мери нашу прописаним уставима сходно дотерати моћи. В прочем списатељ, дјело ово народној библиотеци Београдској уступа и воклања, т.ј. да га она о свом трошку путем пренумерације печата, и добитак сав, који се отуд исплати Типографији, иже бива

на ползу и прираштеније своје обрати. На тај конач исто пјело Придворној Цензури милостивога развиденија и височајшег одобреннија ради пошиљући, с постојаним високопочитанијем пребивам

У Београду 30 Маја 833

Књажеско Придворне Цензуре покорљивши слуга,
Димитриј Исаниловић,
Админ. Типографије“.

Септембра месеца исте године, штампарија је по наређењу кнеза Милоша имала да се сели у Крагујевац, што је до 16 септембра и учињено. Преношење штампарије у Крагујевац, осујетило је и штампање овог Симиног „манускрипта“, а ни замисао његова да га уступи и поклони „народној библиотеци Београдској“, није се остварила. Дело је штампано у току 1835 године у Београду као Историја Црне Горе од искона до новиега времена, под сасвим другим условима. Али да ли је „језик“ и „ортографија“ Симина претрпела измене, није нам познато.

И. А. П.

Утјех мојим родитељам

У једном писму из Видина у Бесарабију

Страданијам' пречишћени!
Нема ноћи нити санка
Кад се с вама не састајем,
Кад вас душом не загрљам,
Тугу л' вашу не дијелим.
Обје руке оца љубим,
Обје л' ноге сузам' мијем;
Срце своје мајци пружам,
К прсима је ја пригрљам
Као негда она мене,
Не би ли је утјешно.

Ми ли боже, а на јави
Божјој вољи слепо следим,
Љубвом вашом сва зачињам
Дјела моја и мишљења,
Надање вам вршећ' тијем.

То л' блаженство срца ваша
Нек' вам јавно к гробу мами:
С надеждом је слатка смрца!
Чисте л' душе бог приима
А у нови рајски живот.

СИМА МИЛУТИНОВИЋ

Из живота Симе Милутиновића

Оснивачи и приложници Народне библиотеке из 1832 год.

Дана трећег (по старом) месеца октобра, 1791 године у Читма-сокаку, на десној обали Миљачке, родио се песник и књижевник српски Сима Милутиновић. Побегавши од чуме из Рођанства, села у Округу ужичком у Србији, отац његов Милутин Симовић, побеже у Сарајево, где се оженио лепом Сарајком Анђелијом Срдановић, о чијој лепоти народни певачи сачуваше спомен за пуну стотину година. Живот Симе Милутиновића, као што је познато, био је необично покретан, необично буран. То је писац који је пропутовао већи део европских земаља, крстарио од Кишињева до Трста, од Лајпцига до Цетиња. Од школе, Сима Милутиновић, свршио је само неколико разреда гимназије, па је већ 1808 из Карловаца прешао у Земун, а ускоро затим у Београд.

Андре Гавриловић, описујући живот и рад овог српског првог великог лиричара и епичара, каже за њега поред осталог и ово: „У животу необична слика и прилика, у књижевности необична појава, — Милутиновић је ваљда био запажен, цењен и поштован, вољен и гоњен, човек који увек имао чиме привући пажњу радознала посматрача и побудити интересовање књижевних испитивача.“

Ко би у бурним данима борбе за народно ослобођење а у часовима одмора срео на београдским улицама млада човека, мало већег од средњег узраста, стасита и коштувава, бела лица и снажних прсију, са широким, плећима и развијеним мишицама, високог и ведрога чела — тај би срео Симу Милутиновића, човека који је цео лик био пут израза и одлучности.

А да је, другом приликом, ко пришао и закуцао на вратима једне скромне кућице старог Београда, тај би ушао у собу где ради раскомаћен, гологлав и босоног човек, који би чешће устајао од писаћег стола, па би брзим корацима ишао по соби, дижући руком косу у вис и опет прилазећи столу да прибележи оно што је смислио. То бејаше Сима Милутиновић у раду, у почетку свога књижевничког делања.

Ил' кад би какав ратник за кратко време примирја свратио у Београд, или гласник са бојнога поља дојездио на заморену коњу носећи Савету новине с крвавога разбојишта — често би се напред улица загрлио с једним с којим је до пре неколико недеља на јуначком рочишту стајао rame уз rame, загрлио би се са својим ратним другом Симом Милутиновићем, који је и сам скоро стигао с крвава меџана, где се у одабраној чети српске царске гарде, у чети „голих синова“ борио.“

Једно од најинтересантнијих поглавља Милутиновићевог живота свакако је његов боравак у Лајпцигу. Живот Симин у Лајпцигу бејаше право књижевничко живовање, каже даље Андре Гавриловић. Сима дође у додир, лично или преко писама, с ученим књижевницима немачким који се надметаху у дивљењу српској народној поезији што је Вук недавно бејаше пред свет изнео. Сима бејаше чедо тога јуначког и у певању првог народа, а уз то је и сам песник.

То га препоручи свима, и њему указиваху разне почести књижевничке. Научници и књижевници Грим и Хердер, поета Уланд, одушевљена преводница српских народних песама Талфи, као и други преводилац Герхард и првак пред свима Гете — бејашу пријатељи и познаници Симини, Герхард, коме Сима помагаше при преводјењу, пише о њему: „У лето 1826. упознадох се с овим честитим, врло образованим и даровитим човеком. Уз њега се идуће зиме усудих спустити у златне руднике српске поезије и њему имам захвалити за највише објашњења у овом глосаријуму о обичајима његових земаља и њихових суседа.“

Сима поможе да се и онако красно интересовање за народ наш у Немаца развије још више.

А све то интересовање бејаше са живим песничким одушевљењем. Герхард штампао поједине песме и у диковима немачким, а 1828. издаде у Лајпцигу збирку прпева под именом Вила.

Да походи Талфију, Сима је једном, при свој својој оскудици, путовао к њој у Халу. А Гете, одушевљен Симом и Српством препоручиваше Герхарду и Талфи да преведу Србијанку Симину. Герхард, најзад, учини и с тим неколике пробае — опет уз помоћ Симину преведе три песме из Србијанке.

Готово целе 1847 године Сима је боловао, како то наставља А. Гавриловић. У јулу му би боље, а с јесени опет теже. С краја новембра и почетком децембра паде у постељу, али опет устаде. Децембра 29. бејаше у вече на седељци у чувеној одакцији Зубановој. И ако у почетку пријатељ стању насталом од 1842. године, Сима као да у последње доба не одобраваше много што шта од онога што бива у Србији. С тога имао је и у ондашњем Конаку једну необичну аудијенцију. Сада на седељци код Зубана Сима и опет изиђе са својим протестима, па у разговору узме и попи каву, коју је иначе ретко пио. Кад пође кући својој — која је била на углу данашње Босанске улице и Хајдук-Велково венца — осети јаке болове. Сврати у једну пријатељску кућу преко пута од Конака, а одакле га моралоше однети кући. Сутра освану дан смрти његове. Умирући рече свом најбољем пријатељу Исидору Стојановићу, књижевнику и талентованом професору историје у Лицеју: „Кад бих се опет родио, желео бих да будем ово што сам био!“

Погреб Симин бејаше сјајан. Та почаст — као обично — превазиђе сваку другу, за живота указивану му.

На дан св. Овјисима Апостола 15—28 фебруара ове године, навршило се равно сто једнаест година од дана освећења наше Народне библиотеке. Тога дана Григорије Возаровић окупио је у своме дому све људе свога времена, којима су „ревностна љубов и жар отечествољубија прси грејале.“

Немамо података о догађајима који су претходили свечаном освећењу „Новозаведене Библиотеке вароши Београдске“, али знамо, да је „Бихово Сијателство Господар Јефрем Обреновић с Речал Енциклопедијом основ положио.“ За њим су следовали и остали „рачитељи“ међу њима: Григорије Возаровић, Димитрије Давидовић, Димитрије Исановић, Бура Милутиновић-Црногорац, Димитрије Ичко, Милутин Радовановић, др. Јован Стенђ, Алекса Симић, Стојан Симић, Димитрије Тирол, Сима Милутиновић, Адолф Берман, Матија Ивановић, апотекар београдски, Адолф Берман, Цветко Рајовић, Милосав Поповић, протопрезвитер београдски, који је Библиотеку и осветио и други.

По „известију“ из Београда од 17 фебруара „Српски Летопис“ објавио је „ову“ лепу новину, умољивајући сваког родољубивог Србљина, кога би ревност одушевљавала, да се приложником ове миле засад Мезимиче Србске назове, да књиге које би истој Библиотеци на дар послати желито, згодном приликом или сам у Београд, или у Пешту пошље, откуд ће се у свако време на своје одређеније отпрати моћи.“

Успеха је било, књиге су пристизале и из разних крајева. 24 марта 1832 године, Вук Караџић је преко Милутина Радовановића, трговца београдског, послао

„једну повелику књигу и један пакет Српских новина“, дар Јована Ковача за тамошњу библиотеку.“

22 новембра 1832 године, кнез Милош је наредио Димитрију Исановићу, „администратору Типографије“, да од сваке књиге „шест екземплара на расположеније цензуре преда, од који ће те ви један екземпляр за београдску библиотеку задржати, а остали 5 екземплара амо послати кад књига готова и везана буде.“

Рад наших оснивача није се задовољно добијањем обавезног примерка, они су ишли и даље. Писци онога времена су своје „манускрипте“, уступали и поклањали „народној библиотеци Београдској“, да их она „о свом трошку путем пренумерације печата, и добитак сав, кои се отуд по исплати Типографије имао буде, на ползу и прираштеније своје обрати.“

7 маја 1833 године, Исановић шаље „Књажеско—Придворној Цензури“ „по 5 екземплара од сваке штампане књиге и у исто време извештава, „да је од сваке струке књига по један екземпляр вслед височајшег о том даног нам Настављенија, за овдашњу Народну Библиотеку задржи.“

Наши стари оснивачи нису нас оставили без помена нашег „Књигохранилишта, они су и списак имена „с благодарностију“ „благодетели приложника“ објавили.“ Српска новина или Магазин за уметност, књижевство и моду“ за 1838 годину у числу 5 стр. 22—23 доноси:

„Књигохранилиште Београдско — Човек пун родољубија иде самим примером напред, и прстом показује, како ваља ценити благо. Мислити само, желети и уздисати за родољубијем празне су ствари; рука чинителна основ је среће народне.“ И сама крепка воља бива побудителна у срцима благородним, бива чинителна. Мечтателна сањана она никад нећеду привести моћи. Родителница та срећа човечанска у сваком народу, гди царствуе, основ прави благостања, крепости, силе, умности и одакле другим прекрасним народитељем добродетелма. — Србија негде најславније Царство, у тами се изгубила сасвим. Синовом своим сачувала је подрекло, име, веру и обичае. Опет благодатни зраци почињу озаравати, она се свету као из дуге болести у здравље дошавши на траг повраћа, а цела Европа њој срећан повратак поздравља. За кратко време — сиротна будући — у свему помоћи тражећи, ради без престанка, да благостање Синова свом обезбеди; да и своим сродницима показати може. На књажество узвишена Србија последне примеру облагорођени народа, да би се кад с њима сравнити могла. Измеђ други многи заведенија и књигохранилиште ново заведено служи јој на велику част.

Г. Григорије Возаровић сагласи синародника у кратко лепу намеру у дејство произведе. — Лако се онда напредку надати може, гди се озбиљски са сваке стране искрено рука помоћи прилаже. Гдигод благодетелотворни руку буде, ту ће се свагда љубимаца наћи, кои ће таку добротворност уважавати, љубити и чествовати. Господар великиј Јефрем Обреновић, знатан доволно помоћу својом у Литератури нашој, обдарио је ново Књигохранилиште Београдско даром особитим. Његовим благим стопама число је велико следовало и са ове и са оне стране Саве предага љубитеља народњег просветитија. Свима ревностна љубов и жар отечествољубија прси бију, разделеној браћи својој срећу сваку и напредак поздрављајући, сваки ма најмањи дар новом заведенију види се бити чинителан, спомателан, утешителан. — Кад нам је слободно заједно се грлити; онда нам расте иц вета славе

цвет. (Родољубац стр. 76). — Вредно је и праведно оваки добротелатеља имена Србском показати свету, да би и други ништа о том незнајући, своју родољубиву руку пружиши, помагајући ново наше заведение, својој браћи сотим свакиј напредак желеши, Србства славу, и почињајуће Литературе напредак у срдно Србском часу удостоили. Пречастејши Г. Милосав Поповић Протопрезвитер Београдски осветио је наше Књигохранилиште 15-га фебруара 1832. Од овога дана до текућег часа число је књига велико нарастло, такоћер стари новаца, образа, и други храненија достојни ствари. С благодарностију овде се имена редом прилажу благодетелни приложника са овом молбом, да би и у напредак, као први основатељи на наше заведение незаборавили.“

Число 6 стр. 26—27 доноси: „Имена Г. Г. Приложника Београдског књигохранилишта (по азбучном реду). Између осталих: Антић Вук, калфа трговачки — Арног Антон, Адвокат и Списатељ из Будима — Берман Адолф, Типограф Београдске Књажеске печатње — Бозитовац Гаврил, трговац пештански и Грађанин Будимски — Васиљевић Игњат Ц. К. Толмач из Земун — Возаровић Григорије, књиговезац и продавац Београдски — Давидовић Димитрије, Секретар Јего Светлости Књаза Србије, и Краковског Ученог друштва Член — Демелић Петар, Благородни од Пањева, списатељ Србски — Ивановић Матија, Апотекар Београдски — Исановић Димитрије, Књажеско Београдске Печатње Администратор, и Београдске вароши Библиотекар — Ичко Димитрије Н. — Каркалић Михаил, Грађанин и Трговац Пештански — Коић Павел, Адвокат Будимски — Мачо Георг Н. Грађанин и Трговац Пештански — Миловановић Тимотије, Сиротињски Отац из Новог Сада — Миловук Јосиф, Трговац — Милутиновић Георг Црногорац — Михаиловић Стефан, Медицине Слушатељ — Младеновић Данил, Љубомудрија Слушатељ — Ненадовић Јосиф, Адвокат — Неофитовић Димитрије, Доктор — Николић Михаил, Учитељ Ресничански — Палашов Анђелко, велики Трговац из Велеза, у Македонији — Петровић Јоан, Земунски ковач Поповић Аврам, из Новог Сада — Поповић Милосав, Протопрезвитер Београдски — Стоић Јоан, Доктор Медицине, и Списатељ — Суботић Васо, грађанин и књиговезац Будимски — Тирол Димитрије П. Списатељ и проч. — Тукелиј Савва, Господар од Кевермеша и проч. Ц. К. Совјетник, Кавалер, и Доктор свију права — Цико Димка, Благородни од Солице —

Четрдесет и осам приложника забележено је у овоме списку. Али то није све. То су само они први по реду. За сто једнаест година свога живота, наша Народна библиотека забележила је многа имена, а упоредо с њима растао је и број њених књига. До месеца септембра 1832 године она је бројила 800 књига. Ови први су засновали Библиотеку приложима из књижевности, која се радом и трудом већине од њих тек рађала, а сто једнаест година њене историје, говор нам о годинама пуним рада, поштењеног напора и труда како њених заснивача и приложника, тако и осталих генерација, које су радиле у њој и за њу.

Иванка А. Пилетић

Надгробна
На тлацу аскитног војводе
Велка Петровића

дес' храна, овде постоји —
Тек' остатак из београдског Срба,
Српски томак Велка Петровића
Караџићев преславни војвода,
И господар београдског Крста,
Сиротан на негодане изазво с саму,
Најчистије се и најчистије огледао:
Сиротан га иста, по Адути неможе,
Загребља, ит' првице пообратила,
Пак' с' забринута и у орудју,
Кроз гробова тла у вбности провела
Својом тобра творцу представила
Небводна истини оградила,
Ит' га приими ода у блаженство,
Куд' се душе пољудостанне
Изнад' свега поставила суду,
Рекав' епру Велку боресивену
Простит' од' свеа'

„Прости, ога све' си подарили витезе!“
Славас' вбено у небањени варете,
А на земљави стојелит' ти с' динка,
Док' с' Србства, и догоде с' ит'сва,
Пришлбрити си пришлбрити и пришлбрити —
Того ит'но рече цитика неаореге.

РУКОПИС ПЕСМЕ СИМЕ МИЛУТИНОВИЋА НАПИСАНЕ ЗА НАДГРОБНУ ПЛОЧУ ВОЈВОДЕ ВЕЛКА ПЕТРОВИЋА (Приватна својина)

Препород сликарства на емаљу у Немачкој

Седимо усред Берлина, у радионици златарске фирме Х. Ј. Вилм која је пре кратког времена прославила 175-годишњицу свога постојања. Садашњи власник те фирме је Фердинанд Рихард Вилм, оснивач Немачког друштва за кујунциску уметност (која ради већ десет година и чији је рад наишао на велики одјек широм Европе), као и главни духовни родитељ недавно освећеног Дома немачке златарске уметности у старославном златарском граду Хана-у на Мајни. Поред нас седи златар Лудвиг Рифелмахер, који је, као што читам из натписа на зиду радионице, године 1937 и 1939 проглашен прваком Рајха на сведржавним такмичењима у његовом уметнички толико значајном занату.

Упутили смо му судбоносно питање које свакако мора да узбуди многе његове пријатеље и другове по занимању широм Европе. Упитали смо га: Постоји ли неки препород златарског заната? Рифелмахер, пре свега, дели обазриво одговор који ће нам дати на два дела: на технички и уметничко-стилистички део. Што се технике тиче, стварно можемо да говоримо о васкрсу тога заната, а нарочито на једној његовој области која се одликује нарочито сложенешћу начина рада и изванредном драгоценешћу творевина — а то је сликарство на емаљу.

Тајна византиског емаља

Углавном, вели нам Рифелмахер, сваки занат у свако доба располаже вештинама које су му потребне за успешан рад. Недостаје ли му случајно каква техника, урођени занатски дух зачас ће пронаћи какву нову технику или ће самостално изнова доћи до неког начина рада, који је већ раније постојао па је прешао у заборав. Додуше, то тарђење не може да буде тачно баш свагда и за сваку прилику. На пример, данашња високоразвијена европска златарска уметност, удружена са још развијенијом савременом хемијом, и данас још узалуд трагају за поступком којим се, на пример, долазило до оне чувене нијансе »боје меса« на старовизантиским сликама на емаљу.

Напротив, већ пре неколико деценија пошло је за руком да се изнова дође до заборављеног поступка који се у тој струци назива »гранулацијом«, тојест утврђивање златних зрнаца на златну подлогу без прибегавања икаквом начину леговања, бар без употребе икакве туђе смесе за леговање. То је постигнуто пре неких 70 година; испрва су до тога поступка дошли поново само поједини златари. Данас је та лепа уметност, којом су у давној прошлости Етрурци, Крићани и Викинзи владали тако да изазива наше дивљење и која се доцније изгубила па је замењена филиграном, опет опште и заједничко добро заната са стварном златном подлогом.*

Декаданса емаља у XIX веку

Што се пак тиче саме емаљске уметности као такве, она је у критичком XIX столећу доживела доба пуног уметничког срозавања. Приступило се јевтинијој галванопластици, т. ј. израђени модел отискивао се на гутаперку, па се потом приступало сребрном купању (слично као код развијања фотографских плоча). Шта су тиме постигли? Свалили су с престола традицију стару неколико хиљада година, а за љубав циља који тобож осветљава сва сретства, па и инфериорна. Тек чувени немачки златар Франц фон Милер из Минхена опет се вра-

Полети и ситаре и нове технике на овом уметничком пољу

тио правом сликарству на емаљу. Поједини чувени садашњи златари, између осталих Емил Лотре, ученици су Милерова. Рифелмахер нам потом прича како је његов учитељ, чувени нирнбершки златар Пелман, буквално жртвовао сву своју имовину да би сликарству на емаљу опет вратио његову стару част и славу.

Израда емаља

Шта је уопште емаљ? Само покрело речи спорно је; у техничком погледу, та реч значи обраду стакла помоћу металних оксида. Рифелмахер нам доноси безбројно комаће стакла које је раније сам златар спремао, док га данас у великим количинама израђује нарочита грана хемијске индустрије. Ово се комаће прво туца у аванима; затим се, онако истуцано, још измеље. Прашак који се на тај начин добије, чува се, груписан по бојама, у малим кутијама. Затим се приступа изради емаљираниог предмета, при чему се емаљ пече у пећи која постижава топлоту до 900 степени.

Историја емаља претставља на-

же ориентисати у књизи Емаљирање у уметничком занатству од Јулиуса Шнајдера, који је као емаљер радио за Франца фон Милера.

Као што је већ речено, Немци владају свим врстама технике у уметности на емаљу. Ако се жели да се васкрс слике на емаљу, дакле технике емаљирања, и у чисто уметничком погледу поново постави на чврсте ноге, мора да се обрати пажња на стилску страну. За сад се још не да сагледати којим ће правцем да крене развој ствари у том погледу. Све је то још у току, у превирању. При свем том, никако није довољно што Немци владају свим врстама техника на том пољу. Оно што данас нарочито пролази јесу добри просечни радови практичне, иако не идеалне лепоте. Задатак генерације које долазе биће у томе да стварају нове стилске творевине, дела даровитих стилиста међу златарима која ће слици на емаљу поново да врате неоспорни и трајни жиг праве практичне уметности.

Др. Ханс Јенкнер

ЕМАЉИРАНЕ КУТИЈЕ. Горе, лево: ЧЕТВРТАСТА КУТИЈА ОД БОДЕ И ШАЈЛА, БАРЕБАРА КАМПМАН, БЕРЛИН 1938

Горе десно: РАД ХЕРМАНА ДИ ЗЕНЕРА, БРЕСЛАВА. Доле: РАД ТЕОДОРА ВИСТЕНА, ГЕРЛИЦ 1938

Шест хаика из дневника човека који воли

У хладно кишно вече док сам те чекао, мислио сам на очи твоје како ме топло милају.

Једна жена на улици имаше боју твога гласа — уздрхтао сам целим телом.

Док је музика свирала ти си ме погледала... Заборавио сам на музику тонова и уживао у музици вида.

Једним својим прстом додирнуо сам твој — осетио сам цело твоје тело.

Како те нежно волим — увек шапћем име твоје!

На расстанку једно другом стиснусмо руку. То моја крв прими топлину твоје крви.

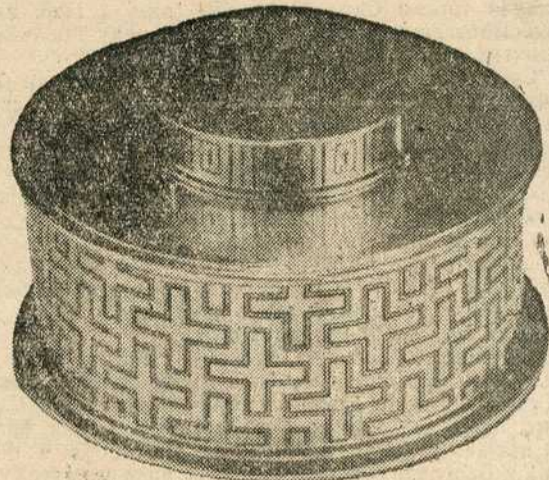
Д. БОКИЋ

Врсте емаља

У историји те уметности, Немачка се прославила преко свога мајстора Николе из Вердена и такозване Мааске уметничке школе. Припадници те школе нису се служили увек истом подлогом: сликали су час на црној, час на белој подлози. Временом се развило скоро двадесет разних техника, например »émail cloisonné« — хелијски систем, већином по јапанском типу »émail en plein«; византијски хелијски емаљ, па »émail mixte«, комбинација емаља на јаме и хелијског емаља. (Поменута номенклатура потекла је из француске технике емаљирања). О овом се можете публи-

ЕМАЉИРАНА КУТИЈА, БЕРЛИН 1938

(Foto: Europäische Korrespondenzen)

Винценц Черни, пионер у борби против рака

У јесен године 1901 појавио се у једном познатом берлинском илустрованом недељном часопису сензационалан чланак, који је позивао јавност да организује борбу против рака и да оснује институт за експериментално проучавање рака. Човек, који је

упутио овај позив, који је у историји проучавања рака имао невероватно много последица, у то је време као лекар и истраживач у 40-годишњој делатности лечио многе десетине хиљада болесних од рака. Он је знао шта је било потребно за проучавање ове подмукле и опасне болести и шта се морало почети да би се организовала успешна борба против ње. Тај човек, који је опомињао, био је Винценц Черни, тадашњи претседник Великонемачког друштва за хирургију и професор универзитета у Хајделбергу.

Овај велики лекар и научник био је у своје време један од хирурга, који су отварали нове путеве. Њему су се брисале границе између унутарње медицине и хирургије. Он је био лекар, али лекар, који је владао нарочитом терапеутском методом. Билрот је био први, који је предузимао одлучне операције код болесника од рака, и развио технику тешких операција стомака и грла. Али много важније него овакви рекорди чинило му се изграђивање солидних метода за типичне операције. Јер хирургија не сме бити ефикасна само у руци мало изабраних мајстора. Она мора бити таква, да може да се научи.

Један истакнути ученик Билротов био је Винценц Черни. Њему је успело да ускоро усаврши хируршке методе свога учитеља. А кад је тада у години 1877 добио катедру у Хајделбергу, његово име као учитеља и хирурга имало је велику привлачност за студенте и болеснике. Из многих земаља долазили су овом ретком човеку, у коме су научник и лекар били сједињени на плодан начин. Сам о себи он је говорио да „боље руке ножем него пером“. Али ипак је писао лако и елегантно, и на срећу медицине написао преко 160 списа, у којима је изложио своја хируршка искуства и клиничка посматрања.

Може бити је била велика срећа за болесни део човечанства, што је Черни болешћу очију, која је наступила услед превеликих напора приликом микроскопирања, био принуђен да се све више окрене клиници и експерименталним истраживањима на животињама. Тако је он све своје снаге концентрисао на борбу против рака. На овај чланак у берлинском часопису из године 1901 добио је од једне непознате даме из Фрајбурга и Б. првих хиљаду марака. Онда је дошла велика сума од 100.000 марака од неког непознатог, а разни дародавци ставили су на расположење знатне суме новца славном лекару. Тако је Винценц Черни 1 октобра 1906 могао отворити свечано први Институт за експериментално проучавање рака у Хајделбергу. Убрзо затим учинио је даљи корак и основао интернационално удружење истраживача рака. Његов велики зна-

(Наставак на 13-тој страни)

* Алудирају на стару немачку пословицу: „У заната је златна подлога“ („Handwerk hat golden Boden“). Ур.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кнут Хамсун

Само да је неко духуно у мени, она се беше изгубила. Снег је био висок, и кад она, поплашена од нас који смо се туда возили, беше побегла с пута, могла је још једва неколико корака да гаца. Ханс је мислио, да је запала невоље. Окрену смо до ње и одвезосмо се кући, да до-несемо пексимита и херинге за сруну. За дивно чудо јела је и она и једно и друго и није се плашила од нас. Кад се повезосмо даље у шуму пође и она за нама, стајала је поред нас, док смо товарили дрва, и кад опет поћосмо кући, она је опет ишла с нама. Код куће се није дала погледати, ударила је предњом ногом, кад је хтела неког да отера. Затим паде ноћ и претстајало је опаки мраз; после борбе с оцем, добисмо најзад дозволу да у име Бога затворимо сруну у трло и да јој дамо да једе.

Али сутрадан она више није хтела да иде од нас. Напротив, животињу. Укратко, северна ср-на је морала да се прода на мало, морала је да се закоље.

И ми нисмо за све време ништа друго радили него да њу снабдевамо храном. Она је радо јела пексимит али јарму није хтела да једе. Напротив, водела је да жваће смрзло лишће од репе, које смо срећом имали до-вољно, и Ханс и ја музли смо кришом једну краву и давали ирвасици млеко; али она није хтела, напротив, и сама је давала нешто млека. Она је уосталом била тако раздражљива и љута на одрасле, да је пуштала само нас децу близу себе; понеки пут би нам гурнула капу с главе и њушила нам косу. Можда је мислила, да смо ми нека врста чудних ирвасица.

Једног дана дође један сувед, који је хтео да је убије пробо-дом. Али је он био неспретан у овој вештини и не погоди но-жем. Није познавао место и у-дари у кост; ирвасица се отрже од нас свију и одјурн с ножем низ пут. Видећеш, да неће ништа успети, рече ми Ханс; ир-васица ће се већ знати помоћи.

Сад су требали да је убију из пушке.

Ни то неће ништа помоћи, рече Ханс. И ми се ухватисмо за руке и врлићасмо од олућаре-ња, што то ништа не вреди код наше соне.

Доведоше најпосле пушкара. Он је имао једну стару лова-чку пушку, коју је најпре морао да открани поред ватре на ја-кој топлиоти. Она поче да је пуца. Не знам, да ли је имао сувише мало сачме, али изнеза-читав низ великих експер на-коре и напуни пушку. Она ре-кетно пуцну у ватру; била је то тека заклетва или каква вран-бина, окретао се у сваком слу-чају док је гунчао с искривље-ним лицем око себе. Обузимала нас је смртна невоља моралног и физичког док је он ово радио. Па пушка и не треба да буде за-натлија, већ враз. Огромна не-ка тајанственост лежала је у његовој работи.

Онда опет потражисмо ирваси-цу. Она је била тврдоглава и љута до крајње мере и није хтела више да се врати у дво-риште, морали смо сви да сиђе-мо низ брдо к њој. Тада пуш-кар узне пушку, нишанио је вр-ло дуго и окиде.

Истина је да је ирвасица ве-лика животиња, али и велика

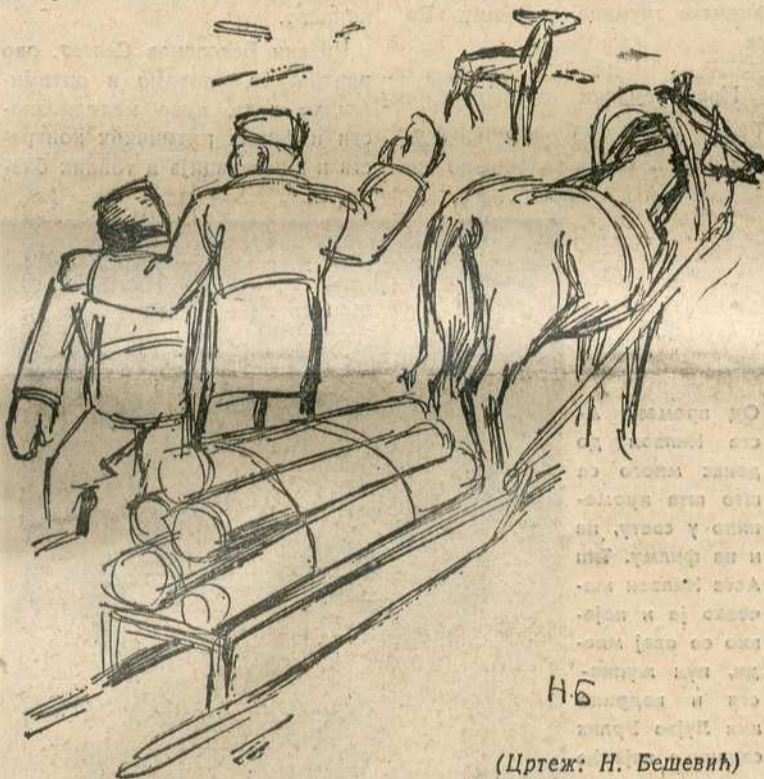
знала шта друго да радимо, до да се искрадемо на страну и да се молимо Богу за зеца. Што се мене тиче, ја сам то радио, јер сам видео од мога старијег бра-та Ханса; али ни један од нас није хтео да покаже, да је тако нешто чинио.

За време зиме пролазио би путем понеки пас. Познавали смо све псе из целе околине; по-некад су наилазили и пси, које ни смо познавали, преваливали су читаве километре док дођу; и били су понекипут мртви у-морни. Ако их викнемо, они би стали и легли; даље нису ишли. Имало је само две ствари у по-друму до које смо ми могли да дођемо: тврдо печени хлеб и херинге. Па ни од тога ни смо могли да уземемо већу количину, а да сасвим не нестане; али је наша мајка била нарочита: увек би се налазила у послу, као да је нешто заборавила, кад би нас ухватила у подруму. А тврдо пе-чени хлеб и херинге, јели смо више пута и тајно изван редов-них оброка, а тако исто хлебом и херингама спасли смо више него једном по којег залуталог пса. Како су само те несите але гутале све што смо им давали, а после њушкале по снегу, да уга-се жеб. С много нове снаге ка-сали су они потом даље својим путем.

Једног зимског дана, кад смо се Ханс и ја били извезли у шуму, да дотерамо дрва, најбосмо на једну велику северну сруну. Сигурно, да су је ловачки пси били одвојили од њеног чопора,

и она се беше изгубила. Снег је био висок, и кад она, поплашена од нас који смо се туда возили, беше побегла с пута, могла је још једва неколико корака да гаца. Ханс је мислио, да је запала невоље. Окрену смо до ње и одвезосмо се кући, да до-несемо пексимита и херинге за сруну. За дивно чудо јела је и она и једно и друго и није се плашила од нас. Кад се повезосмо даље у шуму пође и она за нама, стајала је поред нас, док смо товарили дрва, и кад опет поћосмо кући, она је опет ишла с нама. Код куће се није дала погледати, ударила је предњом ногом, кад је хтела неког да отера. Затим паде ноћ и претстајало је опаки мраз; после борбе с оцем, добисмо најзад дозволу да у име Бога затворимо сруну у трло и да јој дамо да једе.

Али сутрадан она више није хтела да иде од нас. Напротив,

НБ

(Цртеж: Н. Бешевљ)

остаде један, остад више дана и дође нам скупа; извезисмо сре-ског начелника. Била је оглаше-на и у цркви, али се не јави власник, он је можда био негде на ирваским брдима. Онда је било говора о томе, да се ирвасица изведе на лицитацију; али ко је у нашој сиромашној паро-хији могао да купи тако велику

животињу. Укратко, северна ср-на је морала да се прода на мало, морала је да се закоље.

И ми нисмо за све време ништа друго радили него да њу снабдевамо храном. Она је радо јела пексимит али јарму није хтела да једе. Напротив, водела је да жваће смрзло лишће од репе, које смо срећом имали до-вољно, и Ханс и ја музли смо кришом једну краву и давали ирвасици млеко; али она није хтела, напротив, и сама је давала нешто млека. Она је уосталом била тако раздражљива и љута на одрасле, да је пуштала само нас децу близу себе; понеки пут би нам гурнула капу с главе и њушила нам косу. Можда је мислила, да смо ми нека врста чудних ирвасица.

Једног дана дође један сувед, који је хтео да је убије пробо-дом. Али је он био неспретан у овој вештини и не погоди но-жем. Није познавао место и у-дари у кост; ирвасица се отрже од нас свију и одјурн с ножем низ пут. Видећеш, да неће ништа успети, рече ми Ханс; ир-васица ће се већ знати помоћи.

Сад су требали да је убију из пушке.

Ни то неће ништа помоћи, рече Ханс. И ми се ухватисмо за руке и врлићасмо од олућаре-ња, што то ништа не вреди код наше соне.

Доведоше најпосле пушкара. Он је имао једну стару лова-чку пушку, коју је најпре морао да открани поред ватре на ја-кој топлиоти. Она поче да је пуца. Не знам, да ли је имао сувише мало сачме, али изнеза-читав низ великих експер на-коре и напуни пушку. Она ре-кетно пуцну у ватру; била је то тека заклетва или каква вран-бина, окретао се у сваком слу-чају док је гунчао с искривље-ним лицем око себе. Обузимала нас је смртна невоља моралног и физичког док је он ово радио. Па пушка и не треба да буде за-натлија, већ враз. Огромна не-ка тајанственост лежала је у његовој работи.

Онда опет потражисмо ирваси-цу. Она је била тврдоглава и љута до крајње мере и није хтела више да се врати у дво-риште, морали смо сви да сиђе-мо низ брдо к њој. Тада пуш-кар узне пушку, нишанио је вр-ло дуго и окиде.

Истина је да је ирвасица ве-лика животиња, али и велика

животиња мора да се разобала, кад јој се све пушчане драмли-је и екскри сруче у мозак. Је-дан тренутак оста она као за-глушена, као да ослушну нешто силно у њеној глави, онда паде на колена и изврну се на стра-ну. Угледасмо како се нешто сиво чулаво трже неколико пу-та, па се онда умири.

Тако смрт овлада над ирваси-цом. Написао сам тада једну пе-сму, да не би изгледало да је она цркла као обичан пас ме-ђу нама. Песма је имала много стихова, али се ја сећам само једног:

„Нестало је патње и глади и мука,
у гробу почиваш чиста и невина.
Нек те небу носи чувар од Сиона
Нек ти дадне мане и светога вина.“

Треба споменути и штеточине међу птицама. Мислим на птице које се у пролеће у време сетве у јатима спуштају на њиве и утамањују усеве, — а то су нарочито дивље гуске, врапци, кокошке. Ми, деца, имали смо ту надлежност да чувамо њиве од ових штеточина, али, пошто је то била једна заиста тешка дужност и пошто нам је кварила многе наше лепе игре, навукоше ове штеточине нашу велику мржњу на себе. И ту мржњу су осетиле нарочито наше кокошке: били смо често срдачно сви-репи према њима. Били смо први вештаци, кад је требало, да их гађамо камењем и летвама, тако да су једва спасавале само голе животе, какоћући и бежећи на све стране; онда би стари куцнули на прозор, да мало у-меримо нашу жеб за крвљу. Је-дне године беше Ханс позајмио једну пушку, којом је могао да гађа ово или оно. Био је стра-стан ловац; али је у шуми увек промашивао кад би, напротив, пуцао на кокошке, које су мир-но стајале, њих би увек пого-дио. Тиме су и дани пушци би-ли одбројани.

„Дом 13 јануара“ у Сарбрикену

У Сарбрикену је свечано отво-рен нови Дом културе који ће служити као седиште читавог низа културних установа и кор-порација бивше Сарске Области која сад чини саставни део За-падне Крајине. За овај дом от-купљена је зграда у којој је за време знаменитог Сарског пле-бисцита 1935 имао службени стан амбасадор барон Алојзи, као делегат Друштва народа. У спомен на Сарски плебисцит, кад је народ Сарске области о-нако огромном већином изразио своју вољу да се врати у састав своје немачке домовине, дом је добио име „Дом 13 јануара“.

Оригинална партитура Чаробној стрелца

Пошто се у Београду даје са успехом Чаробни стрелац, наше ће читаоце интересовати да упра-ва берлинске Државне опере, приликом прославе двестогодиш-њице те позорнице издаје фак-симил потпуног оригиналног ру-кописа Чаробног стрелца од Кар-ла М. фон Вебера.

Јубилеј највећег европског филмског предузећа

Концерт намерне музике Бетовен—Шуберт—Казела

Ове недеље Универзум филм а. д. (УФА) слави 25-годишњицу свог рада на подизању немачке филмске продукције и на унапређењу европског филма. Предузеће УФА једно је од малобројних европских предузећа које постоји већ четврт века, које, такође, егзистира још из дечачких година филмске уметности. У оквиру предузећа УФА не само да су чињени покушаји у области чисте седме уметности, већ су опробани експерименти и на пољу филмске технике, експерименти који су дали сјајних резултата и којима се данас користи цело човечанство.

Предузеће УФА може да буде задовољно што је баш у години јубилеја могло да започне серију филмова у боји на једном савним новом систему снимања. И још једанпут, европски филм моћи ће да се послужи тековином овог предузећа.

Развитак немачке филмске индустрије личи на развике свих осталих европских националних продукција. Продуценти су расцепкани, капитал није довољно заинтересован, држава не налази за потребно да узме у руке једну младу индустрију и да јој помогне у борби против страног филма. Тек 1917 године оснива се при министарству рата Биро за филм и слике, који води пуковник фон Хефтен. Неколико месеци затим налазимо писмо маршала Лудендорфа, који истиче потребу „јединства немачке филмске индустрије, да би се путем сједињеног филма једнообразно водила пропаганда и утицај на широке масе у државном интересу“.

Оснивање УФЕ

То је значило да треба ујединити неколико мањих предузећа у једно велико, дати му капитал, омогућити му рад разним повластицама и тако створити солидну домаћу индустрију. До тога је и дошло. Министарство рата и неколико банкарских кућа оснивају предузеће Универзум филм а. д. у које улазе: Нордикс филм а. д. из Копенхагена, Местеров и Унион концерн из Берлина. 18 децембра 1917 обавештена је јавност о оснивању предузећа с основним капиталом од 25 милиона марака. Почетком јануара 1918 УФА је почела с радом, поделивши посао у два дела: на продукцију филмова и на приказивање филмова. УФА се одмах постарала да има своје биоскопе у којима ће приказивати сопствене филмове.

У доба инфлације

Међу првим филмовима УФА је почела да производи научне филмове који су данас толико усавршени да чине част европском филму. Програм УФА за 1919 годину износио је већ 71 филм у више чинова и 24 филмске актовке. Тако је немачка филмска продукција почела да се равна са страном и била на путу да и у погледу извоза започне борбу. Међутим, 1918 године Немачка доживљава револуцију и инфлацију, држава се налази у тешкој кризи и 1921 укида своју субвенцију, па се

УФА одржава још једино у животу под окриљем Немачке банке.

Тако је то ишло до 1924 године, када је, усред политичких борби, претило овом предузећу

зна да прави филмове у боји, она се појављује са својим великим продукцијама колорисаног филма. Она је тако прва у Европи која се супроставља Американцима.

Аста Нилзен, прва велика немачка филмска глумица, у филму »По закону«

да уопште престане с радом. Тадашњи политички курс никако се није слагао с тежњама овог предузећа, јер оно је било изван свакодневне политике, водећи доследно само националну политику.

Па ипак, неуморним радом и подршком националног капитала УФА се развијала. 1924 ушло је у састав Уфе предузеће за развијање и копирање филмова АФИФА, а из године у годину ширили су се они атељеи у Бабелсбергу код Берлина. У доба немог филма продукција коју даје свету УФА одликује се добрим избором режисера и глумаца, солидним филмским остварењима и прецизном филмском техником.

Први немачки звучни филм

А кад дође звучни филм УФА поново мора да полаже испит. Она у томе успева. 1929 године децембра 16 приказује се у биоскопу УФА-палас, у Берлину, први немачки тон-филм *Мелодија срца*. Овај филм у почетку је сниман као нем, али како су се догађаји на филмском тржишту развијали у правцу победе звучног филма, он је прерађен за говор и музику. Од тада па до данас УФА ће непрекидно да ради на усавршавању звучног филма и успеће да у низу година оствари најлепше музичке и драмске филмове у Немачкој. Последњих година УФА ангажује младе снаге немачких синеаста да своју продукцију још више издигне, посвећујући нарочито пажњу драми.

Први европски бојени филм

То што се УФА нашла неспремна у инфлацији, што је за време појаве звучног филма морала брзо да се преоријентише, искуство јој је много помогло, јер у моменту кад Европа још не

Први немачки обојени филм био је *Жене су боље дипломате*. Он није потпуно задовољно тра-

Од времена Асте Нилзен до данас много се што шта променило у свету, па и на филму. Тип Асте Нилзен ишчезао је и појавио се овај млади, пун љупкости и ведрине лик Лујзе Урлик садашње највеће немачке филмске драмске уметнице.

(Фото: Уфа)

жења немачких продуцентата, па је са више успеха снимљен *Златан град*, коме у техничком погледу заиста нема замерке. Ових дана завршен је и приказан, поводом прославе 25-годишњице, у Берлину најновији колорисани филм *Минхаузен*. Према ономе што је стручна штампа писала о овом филму, то је највећа немачка продукција до данас, како у техничком тако и у уметничком погледу, како по ангажовању глумаца, тако и по ангажовању осталих уметничких вођа.

Са таквим резултатима рада, претстављајући с пуно права немачки и европски филм, УФА може да буде задовољна.

Камерни ансамбл радио-Београд приредио је у понедељак 1 марта у сали Коларчевог универзитета свој први концерт на коме су били заступљени: Бетовен, *Септет* за виолину, виолу, чело, контрабас, кларинет, фагот и рог; Казела, *Серенада* за кларинет, фагот, трубу, виолину и чело; Шуберт, *Октет* за две виолине, виолу, чело, контрабас, кларинет, рог и фагот.

Овај врло интересантан и значајан концерт претставља у овој концертној сезони, и по својој програму и по својој озбиљној извођачкој нивоу такву уметничку и музичку реткост и вредност, да би га требало по сваку цену поновити, али са популарнијим ценама, па би тако био приступачан и сиромашнијим љубитељима музике, нарочито ученицима музичких школа и гимназија, јер овакви концерти се врло ретко могу код нас чути са концертног подиума. Нарочито би било потребно да ученици Музичке академије и ученици музичких школа посете овај концерт.

Чувени Бетовенов *Септет*, ово раздрагано, питома и оптимистичко дело, пуно мелодиозности и финих ритмичких контраста и комбинација и топлих бла-

готворно звучних хармонија, извело је овај камерни ансамбл са стила и са одличном техничком увежбаношћу. И гудачка и дувачка група звучале су и појединачно и скупно, пуно у звуку и боји, а у интензитету у оквиру чистог камерног музицирања.

За извођење Шубертовог *Октета* могу се рећи исте похвале као и за извођење Бетовеновог *Септета*. Ово Шубертово дело садржи у себи све лепе и врло позитивне особине овог изразитог композитора лиричара. Извођачи су нарочито истакли у овом делу његову распевану мелодику и врло дискретне хармонске и ритмичке контрасте. Шубертова питома, љупкост и префињена сентименталност и овог пута јесу ганули и разнежили слушаоце.

Серенада од Казеле је музичко дело сасвим других схватања и другог кова, но два претходна дела. И по својој форми и по музичкој садржини, а нарочито по техничкој обради оно је музички савремено у правом смислу. У овом делу нарочито доминира изванредно добра употреба дувачких инструмената (кларинет, фагот и труба) и интересантан избор тема постављених у врло оригиналним звучним контрастима. Ритмички елементи и музички колорит такође су у овом делу виртуозно искористишени.

Сви инструменталисти из овог камерног ансамбла доказали су да су и својом музичком културом и техничком израђеношћу способни за овакву врсту музицирања. Поједине инструменте заступала су следећа господа: Урош Преворшек (виолина), Миран Вихер (виолина), Федор Селински (виола), Илија Тодоровић (чело), Стеван Малек (контрабас), Бруно Брун (кларинет), Иван Туршић (фагот), Душан Бусанчић (рог) и Владимир Микеладзе (труба).

Према успеху овог првог концерта и замашности и културне вредности његове, овоме камерном ансамблу треба у нашој средини омогућити што бољи и што интензивнији рад.

КЊИГА

Отварам врата — напољу густи мрак је с њим сам у бол занесен, падају жуте речи широко изнад мене — то ноћас воштано чиниће књигу, голему пише која се зове: **ЈЕСЕН.**

Увек у мраку, тако књига каже, тешко је наћи тај живот који је леп. Из ове књиге мудрост ћеш једну наћи: У мраку мисли да види и онај који је слеп.

Видело која, кажем ти, желимо ишту и бољи пут по густој, великој тами, упамти: за свето видело они обично увек упале себе сами.

Б. Л. ЛАЗАРЕВИЋ

ЛОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

Три приповетке Курта Клугеа

Kurt Kluge: *Der Gobel, drei Novellen*, Verlag J. Engelhorn's Nachf. Adolf Speemann, Stuttgart 1942, 80 Seiten, Preis 1,80 RM.

Знаменити тириншки књижевник Курт Клуге доста је касно дошао до ширег и општијег признања, али је ипак још за живота (умро је 1940) дочекао да га најзад не само правилно оцењују, него да су најзад увидели да његова дела спадају у бисере немачке приповедачке, а нарочито хумористичке књижевности. Једна од особености у делима тога великог немачког приповедача и хумористе јесте (за разлику од многих осталих) да новија дела не само не бацају у засенак раније творевине истог пера, него напротив, чине их још разумљивијим, вреднијим и пластичнијим. Тако је Клугеов роман „Господин Кортим“, ненадмашан у свом жанру, допринео да се у пуној вредности упознају и схвате његове раније приповетке, за којима се тражила после појаве тога романа утростручила. Стога је велика заслуга старог и заслужног штутгартског издавачког предузећа Енгелхорн-Шлеман (код нас добро познато нарочито по „Енгелхорновој библиотеци“, врло распрострањеној међу делом наше публике која чита немачки) што је приредило ново издање трију одличних хумористичких приповедака Клугеових, чија се вредност још изразитије истиче сад, кад имамо преглед над целокупном делатношћу овог писца.

Један који је снимао за филм по жарној Африци

Dr. Martin Rikli: *Ich filmte fuer millionen*, Schutzen-Verlag, Berlin 1942, 412 Seiten, 88 Tafeln, Preis gebunden 9,50 RM.

Поздрављамо одличну књигу једног филмског човека која је по својој садржини и природи као створена да подједнако интересује и обичног филмофила и онога који се удубљује у технику филмског стварања, и љубитеља авантуристичких романа и онога што радо чита географска дела о тропским крајевима, и онога који ужива у природним наукама и онога који воли да прати каријеру снажних и храбрих људи, који и поред великих почетних тешкоћа успевају да избију на површину.

А такав човек је др. Мартин Рикли (име није непознато на нашем филмском свету) који после успешних рада у чувеним лабораторијама за научне филмове фабрике Цајс-Икон долази до прве мисије за снимање у прекоморским крајевима. Међутим, на своју несрећу, први старешина на тој експедицији му је нотор-

Ризница мудрости

А. Каралијчев: *Ђуп старога злата, Бесмртне Езопове басне*, превео Р. В. Живадиновић, илустровао И. Бешков, корице Ђура Јанковић. Издање „Југоисток“, Београд 1943, дин. 100, стр. 100.

Наслов који смо дали овом приказу стереотипан је, али и незаменљив. Скуп Езопових басни сачињава праву ризницу мудрости кроз све векове. То је нека врста енциклопедије ведрице, скуп свег мудрог што су људи памтивека до данашњих дана знали да кажу. Езопове басне, како их ми зовемо, постојале су још пре Езопа; он их је само дивно приповедао; а после њега наставили су људи кроз векове да их препричавају, допуњују и према средини мењају.

Дивне су Езопове басне у Доситијевој редакцији. Препоручујући их српским читатељима 1833 године, писао је: „Преимущество (басни) над свим другим состојисе што оне савршено пристоје как највећим философам и политиком, тако и најпростијим сељаном, кои читати само могу, и који свој језик разумеју. Подоцне су воздуху и води, које зато, што се свуд налазе, читати могу, не чине се от какве цене, а у самој

ни варалица и хоштаплер Али Рикли успева да га се отресе и управља снимањем у области Килиманџара. Само то име мора да одушеви младиће, жељне знања о туђем свету и крајевима, име највеће планине у Африци, на чијим се појасевима нижу једно за другим четири климатска и вегетациона појаса! Али Килиманџаро који би сам собом био довољан да испуни доживљаје и искуства читавог једног људског века, тек је један исеча из колико плодног, толико убудљивог рада др. Риклиа који је поред тога окретао ручице своје филмске камере за снимање и на двору бившег абисинског „цара царева“ Хајле Селасиа, и на војишту на Далеком Истоку. Ма колико оних 412 страна текста, писаних искрено, отворено и скромно, а са изванредним приповедачким даром, саме по себи, могу да нас одушеве, 88 првокласних уметничких репродукција мајсторских снимака преко целе стране увећавају вредност ове књиге.

вешти најнужније су и најполезније на свету“.

Езопове басне су збир неколико истина кој је човечанство стекло после дугих искустава. Те су истине вечите.

Раније наше генерације школоване су на Езоповим баснама које је одабрао Доситеј, и још више но на баснама, на његовим наравоученијима, пуним рационалистичке философије.

Ово издање, превод с бугарског, далеко је модерније и ближе савременом читаоцу од нашег Доситеја. Ангел Каралијчев успео је лаким стилем да исприча неколико десетина најлепших Езопових басни, које је илустровао изванредном лакоћом Илија Бешков. Слика Бешков је, заправо, тај који је басне приближио бугарском читаоцу, а затим и нашем. Овај вешт илустратор поседује нарочити дар за ову врсту сликања. Линије су му сигурне и пуне виртуозности, личности живе и у покрету, композиција духовита.

Г. Живадиновић је добро учирио што је превео ову књигу, али би неки наш књижевник још више учинио да је Доситеја модернизовао и приближио савременој публици.

Предузетче „Југоисток“ стара се да пружи једну технички добро опремљену књигу и у томе је делимично успело. Налазимо да оваква збирка захтева још више брижљивости и старанија.

Монументално дело о новијој немачкој историји

Erich Marcks *Maenner und Zeiten, Aufsätze und Reden zur neueren Geschichte. Siebente erweiterte Auflage herausgegeben von Gerta Andreas*, Zwei Bände; erster Band 514, zweiter Band 472 Seiten; Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart 1942; Preis gebunden 24 RM.

Можда ће неко рећи да смо у наслову авизирали „дело о новијој немачкој историји“, док у ствари то није непрекидан приказ историских збивања, већ нека врста зборника, антологије најзнаменитијих чланака и говора о појединим људима и обртим новиеј немачкој историје. Можемо на то питање одговорити противпитањем: може ли се историско збивање живље и практичније приказати него ли у светлу коментара најистакнутијих савременика? Тешко да може, одмах ћемо сами одговорити.

„Дојчер Ферлаг“ који се од свог преображаја 1933/34 године све више развија у једно од главних жаришта великих дела националне вредности, после монументалне књиге *Подизање Рајха* и Бисмаркове биографије, решио се да у свом издању удружи сва дела знаменитог Е-

Вештачка вуна велики триумф немачког генија

Robert Bauer: *ZELLWOLLE SIEGT*, Verlag Goldmann, Leipzig 1942, 192 Seiten, Preis gebunden 6,20 RM.

Кад се почело говорити о немачкој вештачкој вуни, тој јединственој домаћој сировини за текстилну индустрију, не само у иностранству, и многи Немци прилику су усне и с омаловажавањем су изговарали реч која је првог светског рата ушла у међународни речник „ерзац“. Али „ерзас“ овамо, „ерзац“ онамо, временом почеше у Сједињеним Америчким Државама да запажају да им извоз памука за Европу све већма опада. Због чега то? Поглавито због те много и смеване вештачке вуне и разних њој сличних производа који стадоше све већма да се јављају.

У Аустралији, земљи горостасних овчарских фарми које претстављају читаве мале државице, мислили су да не треба толико лако да погубе живце. Говорили су: „Памук је памук, а вуна остаје вуна. Неће ваљда нико у свету моћи без наше аустралиске вуне. Дај Боже још неки помор међу овцама код наших конкурената у Јужној Африци, па ће нам цене још и скокити.“

Листови у Сиднеју, Мелбурну и Аделаиди надмашивали су се међусобом у неукусним досеткама и потсмеху на рачун немачке вештачке вуне. Али ускоро стаде да опада и извоз аустралиске вуне, те праве, стандардизоване вуне која је у светској трговини била постала прави симбол. Претставници аустралијских про-

извођача и извозника нађоше да би ипак било боље упутити у Немачку одбор стручњака који би „на лицу места“ испитао шта то ти „Церменс“ раде с том вештачком вуном.

Одбор се вратио покуњена носом. Његов извештај подвдлачио је да је стање ствари опасније но што је ико мислио. Производња вештачке вуне већ је увелико била прекорачила границе тадашње, још крње Немачке. Нарочито Италија и Јапан истицали су се на том пољу. А године 1939 светска производња вештачке вуне већ је достигла количину равну половини светске производње природне вуне.

Књига Роберта Бауера, колико документована, толико живо писана, даје нам пластичну слику историјата вештачке вуне и њеног триумфа — триумфа немачке технике и хемије који је имао отсудну улогу не само на привредном, већ и на политичко-војничком пољу.

Један противник хуманизма

Wilhelm Schäfer: *WIDER DIE HUMANISTEN*, Europäische Literatur, Heft IV.

Тачно је да је у великим просвећеним земљама старе културе често претеривано у учењу и ширењу класичних језика, и у служењу њима у стручној књижевности. Тачно је да се често претеривало у хуманизму, иако ни један историчар од имена не спорно огромни значај хуманизма за препород опште културе људског рода. Стога хроничарски и са интересовањем региструјемо ову занимљиву расправу Вилхелма Шефера.

Шефер полази од констатације, да се и данас још често школско знање брка са образовањем. Покрет који се у XIV веку појавио у Италији, велики покрет који је ишао за тим да се обнови добро познавање латинског језика у говору и писму, довео је до отуђивања образованих слојева од осталог народа. Данте је убрзо окренуо међа хуманистичком покрету. Написао је своју *Божанску глуму* на народном језику („lingva vulgaris“) и тиме је постао творац италијанског књижевног језика.

У Италији, наставља Шефер своја излагања, култ латинског језика још је имао неког оправдања, пошто је то био језик предака из кога се развио народни језик. У Немачкој, пак, где је хуманизам доводио до још већих апсурда, није било ни тог оправдања. Ту је изазвао још већи јаз између народа и учених људи него одонуд Алпа. Лутер је, вели, као љубимац драстичних израза, говорио да ће „писати онако како говори народна њушка“, па је својим преводом *Светог Писма* засновао новонемачки књижевни језик.

Шефер устаје и против класицизма XIX столећа, у коме гледа нежељеног даљег потомка некадашњег хуманизма. Приписује томе класицизму извесну дегенерацију архитектуре и ликовне уметности у другој половини XIX века, па и лутања на књижевном пољу. Даје примере кварења немачког језика и стила под утицајем класицизма.

КОМПЛЕТ НАШЕГ ЛИСТА

„СРПСКИ НАРОД“ за 1942 г.

може се добити у администрацији — Теразије бр. 5 —

ПО ЦЕНИ ОД 62 ДИН.

Заробљеницима могу се слати комплети преко Црвеног крста.

Претплату на „СРПСКИ НАРОД“ за заробљенике прима

„Преса“ — Влајковићева ул. бр. 8.

ПРЕТПЛАТА ТРОМЕСЕЧНА СТАЈЕ 45.— ДИН.

МАМОРИСТИ
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

»ДИНАРА« КУПУЈЕ сав бољи намештај, спаваће собе, трпезарије, хорцимере, комбиноване собе, целе станове. »Динара«, Ђирила и Методија 2, тел. 40-665.

86 3—10

ЗЛАТАН НАКИТ, златне зубе, све златне и сребрне предмете, уметничке античке ствари, купује и најбоље плаћа »Колубара«, Призренска 13. Телефон 24-385.

87 3—5

Стари накит и драго камење

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња.

ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА
Краља Милана 41-а до Славије
111 1—1

ЛИВЕНА ПЕЋ са чунковима на продају. Јавити се администрацији листа Теразије 5 (Мезанин) 1. степениште. Тел. 20-383.

„Ватрогасац“

К. Д.

ПАШИЋЕВА 7. — ТЕЛЕФОН 20-459

Пожарни апарати са хемијским средствима за гашење пожара са: ПЕНОМ,

ТЕЧНОШЋУ,

ТЕТРАХЛОРОМ

Ватрогасни материјал и прибор. Пунимо и оправљамо пожарне апарате.

112 1—1

„РАДЕ НЕИМАР“ Продаје: ПАЛАТЕ-КУЋЕ-ВИЛЕ-ПЛАЦЕВЕ
ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ.
БЕОГРАД — КРАЉА МИЛАНА БР. 20. — ТЕЛЕФОН 27-796.

Колонијалисти...

Кад дођете у Београд не заборавите да посетите

прво српско предузеће **„СРБИЈА“**
за израду коломасти

ПЕТАР М. РАДОСАВЉЕВИЋ

КАНЦЕЛАРИЈА ул. Космајска 6 (Теразије) тел. 26-671
ПРЕДУЗЕЋЕ Краља Александра 340, тел. 43-812
СТОВАРИШТЕ Римска 22 (Бајлонова пијаца) тел. 26-633.

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев процењене вредности исплаћује одмах позната фирма

„БРИЛИЈАНТ“

власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ

БЕОГРАД — ЂОРЂА ВАШИНГТОНА УЛ. БР. 6 — ТЕЛ. 28-706

ВУНУ ЗА ПРЕДЕЊЕ

као и памук из јоргана чешљамо на влчари одмах док муштерија чека. Можемо прерађивати вуну и од разних нових и старих вунених отпадака (ћилима, штофа, трикотаже, ћебета и слично). Одлична израда.

»Х У М« БАНИЋ И УГРЕНОВИЋ

Цара Николе улица 10 (Славија). Тел. 24-270.

Намештај ЗОРА Београд

Кр. Александра бр. 87-97 тел. 40-156

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 год.

Власник Ђорђе Барјак Шаревкић

КОНКУРС

за пријем кандидата у Српску државну стражу
Управе града Београда

За попуњу бројног стања службеника Српске државне страже Управе града Београда, Команда Српске државне страже Управе града Београда примиће 500 кандидата-приправника.

Пријем кандидата, док се тражени број не буде попунио, вршиће се сваког радног дана у Команди Српске државне страже Управе града Обилићев Венац бр. 6/II.

Кандидати који желе да буду примљени у службу Српске државне страже Управе града Београда, морају да испуњавају следеће услове:

- да су наши поданици;
- да су Српске народности и чисто аријевског порекла — не сме имати јеврејске или циганске крви;
- да су навршили 20 година старости и да нису старији од 30 година. — У недостатку ових, могу бити и од 18 година, па најдаље до 40 година. — Кандидати испод 20 и изнад 30 година, примају се по ослобођењу од предајених услова!
- да су телесно и душевно потпуно здрави;
- да су нежењени или удовци без деце или законски разведени од жене без деце;
- да су беспрекорног владања и прошлости;
- да имају потребно школско образовање — најмање 4 разреда основне школе;
- да до сада нису судом осуђивани и да се не налазе под кривичном истрагом;
- да су високи најмање 175 см.;
- да се писмено обавезу, да ће у служби остати најмање 3 године и служити тамо, где буду распоређени и да ће за случај ранијег самовољног иступања из службе вратити државној каси једну половину оних припадности које су примили за време свога службовања.

Кандидати који испуњавају горње услове и желе да буду примљени, подносиће писмене молбе са подацима адресоване на: Команда Српске државне страже Управе града Београда — Обилићев Венац бр. 6/II, таксиране са 20 динара таксене марке. — Уз молбу имају се приложити сва документа (уверења) којима ће се тврдити горњи наводи:

Месечне припадности примљених кандидата су:

Стражада-приправника од 2000 до 2200 динара; поднаредника — — — од 2500 до 2700 динара;
каплара — — — — од 2300 до 2500 динара; наредника — — — — од 2700 до 2900 динара;
наредника-водника — од 2900 до 3100 динара;

Повластице за службенике су следеће:

- бесплатна одећа (униформа), обућа и остала спрема;
- бесплатан стан, намештај, огрев и осветљење у касарни;
- заједничка исхрана, која се плаћа од 700 до 1000 динара месечно;
- право на пензију;
- обезбеђење лично и породице по Уредби о правима и одговорностима органа у служби јавне безбедности, у случају да у вршењу службене дужности живот изгуби или буде онеспособљен за рад;
- бесплатно лечење у болници и погодности за лечење у свима државним и самоуправним бањама, санаторијумима и свима кли-матским местима у земљи;
- бившим службеницима жандармерије, државне полицијске страже и војске, подофицирима и капларима, подразумевајући ту и резервне, који су својим држањем и понашањем то заслужили, признаће се раније године службе и одговарајући чин и звање у Српској државној стражи Управе града Београда.

Из Команде Српске државне страже Управе града Београда Бр. 1126 од 2 фебруара 1943 год.

98 2—3

Трговци колонијалисти!

Ваши потрошачи биће Вам захвални ако их услужите са **„КОКИНА“** заменом за јаја, јер исти је ненадмашивог квалитета. Главно заступство има:

Агентура **»ЗЛАТИБОР«** РАТКО С. БРАДОЊИЋ, Београд, Београдска (Хартвигова) 3/1 (Славија), тел. 26-728. Код веће количине знатан попуст. 116 1—1

ПОТРЕБНА НАМ ЈЕ И МОЛИМО ЗА ПОНУДУ:

ЈЕДНА КЛИПКА ПУМПА

КАПАЦИТЕТА 1.500 ЛИТ. НА САТ КОД БРОЈА ОБРТАЈА 250 НА МИН. ВИСИНА СИСАЊА (САУК) 7—9 М. А ПОТИСКИВАЊА ДО 40 М., МОЖЕ БИТИ СЛАБИЈА И ЈАЧА. ПОНУДЕ НА „ХЕМОС“, КНЕЗ МИХАИЛОВА 25. Тел. 26-669.

РАДИО „СТАРИ БЕОГРАД“

Власник: БОРА КОСТИЋ

Извештава своје поштоване муштерије, да је преселио радњу из Узун Миркове 4 у ул. КРАЉА ПЕТРА 44. Тел. 25-252.

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

8 марта 1943 год.:

- 1) Плац са зградом у Краља Звонимира 66 Дин. 855.000.—
- 2) Плац са зградом Сазонова 79 Дин. 800.000.—
- 3) Плац са зградом Приштинска 39 Дин. 3.500.000.—

11 марта 1943 год.:

- 1) Плац са зградом Јужни Булевар 1 Дин. 3.500.000.—
- 2) Плац са зградом Небојшина 2 Дин. 3.500.000.—
- 3) Плац Топличин Венац 11 Дин. 3.000.000.—

13 марта 1943 год.:

- 1) Плац са зградом Молерова 76 Дин. 2.500.000.—
- 2) Плац са зградом Цара Душана 39 Дин. 3.000.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скадарска бр. 33/II, где се могу добити сва даља обавештења.

120 1—1